

ΕΤΟΣ Α΄.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1879.

ΦΥΛΛ 12.

Συνδρομὴ ἑτησία καὶ προπληρωτέα Φράγκα 20.
Ἐν τῷ ἑσωτερικῷ πισοτίθενται τὰ ταχυδρομ. τέλη

Αἰτήσεις γίνονται: Club littéraire Serapeum
bureau du journal. — Alexandrie

Ο ΔΙΑΣΗΜΟΣ ΘΑΛΑΣΣΟΠΟΡΟΣ

ΒΑΣΚΟΣ ΔΕ ΓΑΜΑΣ.

[Συνέχ. ἴδε φυλ. δέκατον.]

Διακόσια περίπου ἔτη πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Πορτογάλων, ἡ Ἰνδικὴ παραλία τοῦ Μαλαβάρ ὑπέκειτο εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτόχθονος ἡγεμόνος καλουμένου Περιμάλ, ἔχοντος τὴν πρωτεύουσάν του εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς χώρας. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν οἱ Ἀραβες εἶχον ἀνακαλύψει τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Ὁ Περιμάλ ἠσπάσθη τὸ Μωαμεθανικὸν θρήσκευμα, καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ εἰς προσκύνῃσιν τῆς Μέκκας καὶ νὰ τελειώσῃ ἔκεισε τὸ ἐπίλοιπον τῶν ἡμερῶν του. Πᾶρδωκε λοιπὸν τὴν κυβέρνησιν εἰς ἄλλας χεῖρας καὶ ἐπεβίβασθη διὰ τὴν Ἀραβίαν ἐκ τοῦ μέρους ἔνθα κείται νῦν ἡ Καλκούτα. Ὡς ἐκ τούτου οἱ Ἀραβες ἐθεώρουν τὴν πόλιν ταύτην μετ' ἰδιάζοντος σεβασμοῦ καὶ βαθμηδὸν ἐγκατέλιπον τὴν προτέραν πρωτεύουσάν. Οὕτω δ' ἡ Καλκούτα, προτόντος τοῦ χρόνου, κατέστη ὁ μέγας σταθμὸς τοῦ ἐμπορίου τῶν ἀρωμάτων καὶ τῆς μετέξης τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ Πορτογαλικὸς στόλος προσωρμίσθη λοιπὸν πρὸς τὸ Μαλαβάρ, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν μεσημβρινοδυτικὴν ἄκραν τοῦ ἀκρωτη

ρίου τοῦ Ἰνδοστάν. Ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἐν γένει παραλίας ἠδυνήθησαν οἱ Πορτογάλλοι νὰ ἰδρῶσιν καταστήματα καὶ νὰ συνάψωσιν ἀκολουθῶς συνθήκας συμμαχίας καὶ ἐμπορίου.

Οἱ ἐνταῦθα ἀπὸ πολλοῦ ἐγκατασταθέντες μαῦροι τῆς Ἀραβίας ἐταράχθησαν σφόδρα ἰδόντες Εὐρωπαίους διὰ θαλάσσης ἀφικθέντας ἵνα σφετερισθῶσιν ἐμπόριον οὕτινος αὐτοὶ ἀποκλειστικῶς ἔχαιρον τὴν μονοπωλίαν. Κατόρθωσαν ὅθεν ὅπως παρεβάλωσι προσκόμματα ἐν τοῖς σχεδίοις τοῦ Πορτογάλου ναυάρχου καὶ νὰ προδιαθῶσιν τὸν Ἰνδὸν Ζαμορῖνον (βασιλέα) κατ' αὐτοῦ. Ἐνήργησαν μάλιστα καὶ συνωμοσίαν πρὸς τὴν τοῦ σιόλου καταστροφὴν καὶ ὄλου τοῦ ἐν αὐτῷ πληρώματος, ὅπως μηδεὶς δυνηθῆ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Εὐρώπην καὶ ἀναγγεῖλῃ τὴν νέαν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδόν. Ὁ Ζαμορῖνος, ὑπ' αὐτῶν ἀναπεισθεὶς, ἔδειξε δυσαρέσκειαν εἰς τὰ φιλοδωρήματα τοῦ Γάμα, καὶ ἐζήτησε νὰ τῷ δοθῆ τὸ χρυσοῦν ἄγαλμα τῆς Παναγίας ὅπερ κατεκόσμη τὴν ναυαρχίδα, ὡς προσφορώτερον δῶρον πρὸς ἄνθρωπον τοῦ βαθμοῦ του. Ὁ Γάμας τῷ ἀπήντησεν ὅτι τὸ ἄγαλμα δὲν ἦτο χρυσοῦν, ἀλλ' ἀπλῶς κεχρυσωμένον· ἀλλ' ὅτι, καὶ τοι τοιοῦτο, διέσωσεν αὐτὸν ἐκ τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης καὶ δὲν

ηδύνατο να στερηθῆ αὐτοῦ. Μετὰ πολλὰ δὲ δείγματα τῆς δυσμενείας τῶν Μαύρων καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν κατοίκων, ὁ Γάμας ἀπήλυθε ἀπὸ τοῦ Ζαμορίνου τὴν ἐξῆς λακωνικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλεῖα τῆς Πορτογαλλίας. α Ὁ Βάσκος Δά Γάμας, εὐγενῆς τοῦ » οἴκου σου, ἐπισκέφθη τὴν χώραν μου. Ἡ ἀριξίς » αὐτοῦ χαρὰν μοι ἐνεποίησεν. Ἡ ἐμὴ γῆ πλήρης » α ἐστὶ κασίας, (κινέλλας,) μωσχοκαρῶδων, πεπέρεως » καὶ πολυτίμων λίθων. Τὰ μόνα δ' ἄπερ ζητῶ παρὰ » σου ὡς ἀντάλλαγμα, εἰσὶ χρυσοί, ἄργυρος, κοράλλια » α καὶ ἄλλα ὑράσματα. » Λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Γάμας ἀπέπευσε τέλος ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου. Ὁ Ζαμορίνος ἀπέστειλε κατόπιν αὐτοῦ ἐξήκοντα πλοίαρια ὠπλισμένα διὰ νὰ τὸν προσβάλωσιν, ἀλλὰ κανονιοβολαί τινες καὶ ὁ οὐριος ἄνεμος διηκούλυναν ἀσφαλῶς τὸν πλοῦν αὐτοῦ. Τότε δ' ὡσαύτως οὐ μακρὰν τοῦ Μαλαβάρ, ἀνεκάλυψεν ὁ Γάμας πέντε νήσους, τὰς νῦν Ἀλκεδίδας καλουμένας. Ἐκ μιᾶς δ' αὐτῶν ἀνέβη ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἄνθρωπός τις, τὸ χρῶμα διάφορος τῶν ἐγχωρίων, λέγων ὅτι εἶναι Ἰταλὸς χριστιανός, σταλεὶς ὑπὸ τῶν ἐν τῇ νήσῳ Γόα Ἰνδῶν, ἵνα προσκαλέσῃ τὸν ναύαρχον νὰ πλεύσῃ ἐκεῖσε χάριν ἐμπορίου. Ἀνακαλυφθεὶς ὅμως ὅτι ἦτο μαῦρος πειράτης, καὶ βασάνοις παραδοθεὶς ὡμολόγησεν ὅτι προσῆλθεν ἵνα κατασκοπεύσῃ τὸν στόλον καὶ ἀριθμῆσῃ τοὺς ἐν αὐτῷ. Ὁ Γάμας τὸν ἐκράτησε διὰ νὰ τὸν παρουσιάσῃ ὡς τρόπαιον τῷ βασιλεῖ Ἐμμανουήλ. Τέλος ἀπέπευσε τῆς Ἰνδικῆς παραλίας τῇ 15 Ἰουλίου.

Ὅτε δ' ἀνήλθον μακρὰν ἐν τῷ πελάγει, ὁ ρηθεὶς πειράτης, μεταμεληθεὶς ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι, πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ λατρείᾳ ἣν ἐπέσβευσεν, ἐζήτησε νὰ ἀσπασθῆ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ὁ Γάμας, ἀφοῦ πρῶτον ἐβεβαίωθη περὶ τῆς εὐλικρινείας τῶν λόγων του, ἐγένετο ἀνάδοχος αὐτοῦ ἐν τῷ βαπτίσματι, καλέσας αὐτὸν Γασπάρδον δά Γάμαν.

Ἡ διὰ τοῦ κόλπου πρὸς τὴν Μελίνδην ἐπιστροφή ὑπῆρξεν ὄλως δυστυχῆς. Ὁ καιρὸς ἦν τρικυμιώδης καὶ θερμότατος. Ἐκ στομακάκης ἀπέθανον τριάκοντα ἄνθρωποι τὴν πρώτην ἐβδομάδα, καὶ ἀπελπίσια κατέλαθε τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τὸ πλήρωμα. Μετὰ τεσσάρων μηνῶν θαλασσοπορίαν, ὅτε μόλις δεκαεξὶ ἄνδρες ἱκανοὶ νὰ ἐργάζωνται ἀπελίποντα ἐπ' ἐκάστου πλοίου, παρετήρησαν τὴν Ἀφρικανὴν παραλίαν. Ἀποβιβασθέντες μετὰ ταῦτα εἰς Μελίνδην, ὑπεδέχθησαν ἀσμένως ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἀνυπομόνως περιμένοντες τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν. Παραλαβόντες δὲ μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἓνα πρεσβευτὴν αὐτοῦ διὰ τὴν Πορτογαλικὴν

πρωτεύουσαν ἀπέπευσαν ἐκεῖθεν. Ὁ Ἅγ. Ραφαὴλ ἀπώλετο ἐξῶθεν τῆς παραλίας καὶ οὕτως ἀστολίσκος περιωρίσθη εἰς δύο πλοῖα. Ὁ Γάμας ἀνεκάλυψε τότε καὶ τὴν νῆσον Ζανζιβάρην, καὶ παρακάμφας ἐπιτυχῶς τὸ Εὐελεπι Ἀκρωτήριον, προσωμίσθη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ Πράσινον Ἀκρωτήριον τῆς Σενεγαμβίας. Ἐντεῦθεν τὴν νύκτα ὁ Νικόλαος Κοέλος, πλοίαρχος τοῦ μικροῦ πλοίου, ἀπέπευσε λάθρα καὶ κατ' ἐσπευσμένως διὰ τὴν Πορτογαλίαν, ἵνα κομίσῃ πρῶτος ἐν Εὐρώπῃ τὴν εἶδησιν τῆς μεγάλης ἀνακαλύψεως.

Ὁ Γάμας ὅμως νοήσας ὅτι οὐδόλως πλὴον ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ταξείδιόν του ἐπὶ τοῦ ἁγίου Γαβριήλ, πλοίου ἤδη κατηρηγμένου, ἐναύλωσεν ἕτερον ἐμπορικὸν ἵνα πλεύσῃ εἰς Λισαβῶνα. Κατὰ τὸν πλοῦν ὁ ἀδελφός του Παῦλος ἀπέθανεν, ὁ δὲ Γάμας ἀφίκετο εἰς Βελῆμ, προάστειον τῆς Λισαβῶνος τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1498, δύο ἔτη καὶ δύο μῆνας μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησίν του. Ὁ βασιλεὺς προειδοποιημένος ἤδη περὶ τῆς ὀφίσεως του ὑπὸ τοῦ Κοέλου, ἐπεμψε μεγολοπρεπῆ συνοδίαν ἵνα ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν βασιλικὴν αἴλην. Ἐδώρησατο αὐτῷ τιμὰς, πλοῦτη καὶ ἀξιώματα, τῷ δὲ Κοίλῳ ἐχορήγησε σύνταξιν χιλίων δουκάτων. Ἐκ τῶν 160 ἀνδρῶν τῶν ἀπελθόντων εἰς τὸ ταξείδιον τοῦτο, πενήκοντα πέντε μόνον ἐπέστρεψαν, καὶ ἅπαντες δ' οὗτοι θαυμάσιως ἀντημείφθησαν διὰ τὴν συμμέθεξίν των ἐν τοῖς ἐνδόξοις κατορθώμασιν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν. Ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ γίνωσι δημόσια ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις καὶ νὰ ψαλῶσιν ἱεροπρεπεῖς δοξολογίαι πρὸς τὸν ὕψιστον διὰ τὴν ὑπὸ τῆς χάριτος Αὐτοῦ ἀπονεμηθεῖσαν δόξαν τῷ Πορτογαλικῷ ὀνόματι καὶ ἔθνει.....

Ὁ Ἐμμανουήλ ὅμως δὲν ἀρῆκε νὰ παρέλθῃ οὐδὲ κἀν μία ἐβδομάς χωρὶς νὰ ἐνεργήσῃ τὰς ἀναγκαίαις προπαρασκευὰς πρὸς καταρτισμὸν ἑτέρου ἰσχυροτέρου στόλου, ὅστις ν' ἀκολουθήσῃ τὰ ἤδη διαχαραχθέντα ἔχνη τοῦ Γάμα καὶ ἐπιχειρήσῃ τὸν ἀποικισμὸν τῶν Ἰνδιῶν. Ἐπέτρεψε τῷ Γάμα ν' ἀναπαυθῆ ἐκ τῶν κόπων του, ἀπολαμβάνων ἐν εἰρήνῃ τῶν τιμῶν καὶ ἀξιομάτων αὐτοῦ, καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν τοῦ νέου στόλου τῷ ἐπαξίῳ καὶ διακεκριμένῳ ἀνδρὶ Πέτρῳ Ἀλβαρέζ Καβράλ. Ὁ στόλος οὗτος ἠρίθμει δεκατρία, πλοῖα, φέροντα χιλίους διακοσίους ἄνδρας, μεθ' ὧν συνεταξίδευσον ὀκτὼ ἱερεῖς Φραγκισκανοὶ ἵνα προσηλυτίσωσι τοὺς ἔθνικοὺς καὶ περίπου τριάκοντα καταδεδικασμένοι κακούργοι ἵνα συγκοινωνῶσι πρῶτοι μετὰ τῶν ἰγρίων, πρὸς δὲ καὶ δύο πλοίαρχοι, ὁ Βαρθολομαῖος Διάζ καὶ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Διέγος. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ναυτικῆς ταύτης στρατείας ἦτο νὰ

ληφθῆ ἡ ἄδεια τοῦ Ζαμορίνου τῆς Καλκούτας πρὸς σύστασιν αὐτοῦ ἐμπορικοῦ σταθμοῦ, ἐπὶ ρητῇ ὑποσχέσει ἐκ μέρους τῶν Πορτογάλων τοῦ νὰ προμηθεύωσιν αὐτῷ πρὸς ἀνταλλαγὴν τὰ αὐτὰ εἶδη καὶ οἱ μαῦροι καὶ ἐπὶ μετριωτέροις τιμαῖς.

Ὁ στόλος ἠνέχθη εἰς τὸ πέλαγος τὴν 9 Μαρτίου 1500. — Ἦθελε φανῆ σχεδὸν ἀπίστευτον ὅτι, ἵνα ἀποφύγωσι τὴν γαλήνην τῆς θαλάσσης, τὴν συνήθως ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπικρατοῦσαν πρὸς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικανῆς Γουίνεας, οἱ Πορτογάλλοι ἐπλεύσαν τοσοῦτ' μακρὰν πρὸς δυσμὰς, ὥστε, περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου, προσήγγισαν τὴν ἡπειρον τὴν νῦν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Νοτίου Ἀμερικῆς, τὴν ὁποίαν ὅμως πρὸ αὐτῶν εἶχεν ἤδη γνωρίσει ὁ Ἰανέζ Πίνσων (1). Ὁ Καβράλ προσωμίασε τὸ ἀνακαλυφθῆν μέσοι τῆς ἡπείρου ταύτης ἄγῃ τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ, ἀλλ' ἐπειτα ἐπεκράτησεν αὐτόθι τὸ ὄνομα «Βραζιλία», ἐκ τίνος εἶδους ξύλου βαφῆς αὐξάνοντος ἐκεῖσε ἐν ἀφθονίᾳ. Οἱ ἐγχώριοι ἦταν φιλορρονητικοὶ καὶ ἀντήλλαξαν ψιττακοῦς λαμπροῦ πτερώματος μετὰ τριμάχισ χαρτίων καὶ πανικῶν. Ὁ Καβράλ ἀπέβιασε δύο κακούργους οὓς ἐγκατέλιπεν ἐκεῖσε διατάξας αὐτοὺς νὰ ἐρευνησῶσι τὰ περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου καὶ τῶν ἐθνικῶν τῶν κατοίκων.

Ἀπέστειλεν ὡσαύτως καὶ ἓν πλοῖον εἰς Λισαβῶνα διὰ ν' ἀναγγεῖλῃ τὴν ἀνακάλυψιν.

Ὁ στόλος ἀνεχώρησε τὴν 2 Μαΐου πλέων μεσηβρινοανατολικῶς ὅπως παραλλάξῃ τὸ Εὐελεπι Ἀκρωτήριον. Φοβερόν κομήτης ὄρατος ἡμέρα καὶ νυκτὶ, καταιγίς διαρκέσασα τρεῖς ἑβδομάδας καὶ σίφων φθάνων μέχρι τῶν νεφῶν, φαινόμενον ὅπερ κατὰ πρώτην ταύτην φορὰν ἐνεφανίσθη τοῖς Πορτογάλοις, κατέφροβιζον καὶ ἠπέλιον ἀλληλοδιαδόχως αὐτοὺς. Τέσσαρα πλοῖα κατὰ συνέπειαν τούτου ἀπώλεσθησαν, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Βαρθολομαίου Διάζ μεθ' ὄλου τοῦ πληρώματος. Τὰ ἐπίλοιπα ὑπέστησαν οὐκ ὀλίγην βλάβην ἀλλ' ὁ Καβράλ ἐχάρη ἰδῶν ὅτι, ἀκούτης, οὕτως εἶπεν, τῆς διαρκούτης τρικυμίας, εἶχε διαβῆ τὸ τρομερὸν Ἀκρωτήριον. Σεναντήσας πλοῖά τινα Μαύ-

(1) Ὁ Ἄλνζος Πίνσων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰανέζ συνώδευσαν τὸν Κολόμβον εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ ταξείδιον, ἀλλ' ἀκολούθως ἕκαμαν ἀπρότεροι καὶ τινες ἄλλας ἀνακαλύψεις. Ὁ Ἰανέζ Πίνσων ἐβρῆσε τὴν 26 Ἰανουαρίου 1500 εἰς Βραζιλίαν, ἥς τὴν ἀνακάλυψιν ἀποδίδουσιν ἐν γένει τῷ Καβράλ, καὶ τοι οὗτος ἀφίκετο ἐκεῖσε ἑραδύτερον ἤτοι τὴν 24 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

ρων φέροντα χρυσὸν ἐσύλησεν αὐτά. Ἐκ Μοζαμβίκης ἔλαβεν ἓνα πηδαλιούχον διὰ τὴν νῆσον Κουίλόαν, τὴν τριακόσια μίλλια πρὸς βορρᾶν ἀπέχουσαν, καὶ τῆς ὁποίας ὁ ἡγεμὼν εἶχε καταπλουτισθῆ ἐμπορευόμενος χρυσὸν μετὰ τῆς μεσημβρινῶς κειμένης Σοφάλας. Ἐνταῦθα ἠθέλησε νὰ συνομολογήσῃ συνθήκην ἐμπορικὴν, ἀλλ' αἱ κατὰ τῶν Εὐρωπαίων προκαταλήψεις τῶν ἐγχωρίων ἐματαιώσαν αὐτήν. Ἐν Μελίνδῃ, ὁ Καβράλ ἀπέβιασε δύο κακούργους ὡς καὶ τὰ δῶρα τὰ στελλόμενα τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τοῦ Ἐμμανουήλ. Λαβὼν δ' ἐντεῦθεν πηδαλιούχους διὰ τὴν Ἰνδικὴν παραλίαν, ἀπέπευσε τὴν 7 Αὐγούστου καὶ ἀφίκετο εἰς Καλκούταν τῇ 13 Σεπτεμβρίου.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης χρονολογεῖται ἡ πρώτη εὐρωπαϊκὴ ἐγκατάστασις ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς Ἰνδίας. Ὁ Ζαμορίνος τῆς Καλκούτης μετὰ τινὰς ἀναβολὰς ἐπέτρεψε τῷ ναύαρχῳ τῇ μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν ἐν ἣ οὗτος, ἐξέφρασε τὸν διάπυρον πόθον τοῦ κυρίου του, βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας, τοῦ νὰ χορηγή τοῖς ὑπηκόοις τοῦ Ζαμορίνου πᾶν εἶδος εὐρωπαϊκῶν προϊόντων καὶ ὑρασμάτων, πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀρωμάτων, πολυτίμων λίθων καὶ κοσμημάτων τῆς Ἀνατολῆς. Ἄγορά λοιπὸν μπαζάρ) ἡμέτως ἠνεψύθη καὶ τὰ ἐμπορεύματα τῶν πλοίων μετὰκομισθέντα ἐκεῖσε ἀντηλλάχθησαν ταχέως πρὸς κιννάμωμον, ἀδάμαντας καὶ ἱατρικὰ φάρμακα. Ἀλλ' οἱ Μαῦροι τώρα σπουδαίως ἐζηλοτύπησαν τὴν ἐνεργητικότητά, ἐπιδειξιότητα καὶ ἐπιτυχίαν τῶν Εὐρωπαίων. Κατέφυγον λοιπὸν πρὸς πᾶν μέτρον ὅπως διεγείρωσι τὴν δυσμείνειαν καὶ καταδρομὴν τοῦ Ζαμορίνου καὶ τῶν ὑπηκόων του κατ' αὐτῶν. Προσεβάλλον, κατέτρεψαν τὴν πορτογαλικὴν ἀγορὰν καὶ ἀφῆρπσαν ἐμπορεύματα ἀξίας τεσσάρων χιλιάδων δουκάτων. Τοῦ δ' ἀστάτου Ζαμορίνου μὴ θελήσαντος ν' ἀπολογηθῆ ἢ ν' ἀποζημιώτῃ τὸν Καβράλ, ἀπεφάσισεν οὗτος νὰ τὸν ἐκδικηθῆ. Συνέλαβε λοιπὸν δύο μεγάλα πλοῖα τῶν Μζύρων, ἐρόνευσε τοὺς ἐν αὐτοῖς 600 ναύτας καὶ ἐκατανοιοβόλησε τὴν πόλιν παλάτια, νεοὶ καὶ οἰκίαι κατηδαφίσθησαν ὑπὸ τῶν κεραυνῶν τοῦ πυροβολικοῦ. Ὁ Ζαμορίνος ἐγένετο ἄφαντος, ὁ δὲ Καβράλ ἀπέπευσε μετὰ τοῦ νικηφόρου στόλου του εἰς Κοσσίχην, πλουσίαν πρωτεύουσαν, 150 μίλλια ἀπέχουσαν μεσημβρινῶς τῆς Καλκούτης ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Μαλαβάρ, ἔνθα ἀρώματα καὶ πέππερι ὑπῆρχον ἐν ἀφθονίᾳ. Ὁ πτωχὸς αὐτῆς μονάρχης, τοῦνομα Τριμουμπάρος, μαθὼν τὴν καταστροφὴν τῆς Καλκούτης προτήνεγκε πρῶτόν μὲν τοῖς ξίνοις φιλοξενίαν καὶ προστασίαν.

Ἡραίνοντες τὴν παρούσαν πραγματείαν θεωροῦμεν

κατάλληλον να επισυνάψωμεν εν συντόμῳ τὰς ἐπι τῆς βασιλείας τοῦ Ἐμμανουὴλ ἀνακαλύψεις τῶν Πορτογάλων.

Ὁ βασιλεὺς οὗτος διεδέχθη τὸν ἐξάδελφόν του Ἰωάννην Β'. ἀποθανόντα ἄτεκνον. Ἴνα ἐκπληρώσῃ τὴν εὐχὴν τῆς συζύγου του Ἰσαβέλλας ἐξώρισεν ἐκ τῆς Πορτογαλλίας τοὺς Μζύρους καὶ τοὺς Ἰουδαίους. Ἐκτίσθη τὰ ἐν Βελὲλ ἀνάκτορα, καὶ τὸ παρακείμενον αὐτόθι μοναστήριον, ἐνθα κεῖνται οἱ τάφοι τῶν βασιλέων τῆς Πορτογαλλίας. Παρέσχεν προοδευτικὴν ᾠθησιν τῇ θαλασσοπλοῖᾳ καὶ ἡ βασιλεία του ἐδοξάσθη διὰ σημαντικῶν ἀνακαλύψεων. Τὸ 1497 ὁ Βάσκος δὲ Γάμας περιέπλευσε πρῶτος αὐτὸς τὸ Εὐεῖλι. Ἀκρωτήριον. Τὸ 1500 ὁ Ἀλβαρέζ Καβράλ ἐξεσφάλισε τὴν Πορτογαλίαν τὴν κατοχὴν τῆς Βραζιλίας. Τὸ 1510 ὁ Ἰάκωβος Φιγουεράς ἐκυρίευσεν τὴν νῆσον Σουμάτραν καὶ τὸ 1511 ἐκυριεύθησαν ἡ Γόα καὶ ἡ Μαλάκκα. Αἱ κατακτήσεις αὗται, αἵτινες ὑπῆρξαν διὰ τὴν Πορτογαλίαν πηγὴ πλούτου καὶ δόξης ἤξιωσαν τὸν Ἐμμανουὴλ τῆς ἐπωνυμίας Μέγας. Ἀλλ' ἐν ἔτει 1580 ἡ Πορτογαλία κατεκτήθη καὶ προσηρτήθη τῇ Ἰσπανίᾳ, τὸ δὲ Πορτογαλικὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Κράτος ταχέως παρήκμασε, τοῦ Ὀλλανδικοῦ ἀνιδρυθέντος τότε ἐπὶ τῶν ἐρείπειων αὐτοῦ.

Ἐκ Σμύρνης Ε.Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΒΑΘΜΟΙ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΣΧΕΤΙΚΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ
ὑπὸ
Δ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ (ΙΑΤΡΟΥ).
[Συγγραμματα ἕξι προηγ. ἀριθμῶν]
Γ'.

Ἐκ τῆς φύσεως τῆς γῆς, ἣν κατώκουν οἱ Ἕλληνες, συμπεραίνει ὁ Buckle ὅτι προήλθεν ἡ συμμετρία τῆς ἑλληνικῆς διανοίας. Αὐτόθι πρῶτην φοράν ἡ φαντασία συνεταπίσθη μετ' αὐτοῦ καὶ ἐχειραγωγῆθη ὑπ' αὐτοῦ χωρὶς νὰ ἐξασθενήσῃ ἢ ἐλαττωθῇ ἢ ζωζωηρότης αὐτῆς. μολονότι δὲ ἐδανείσθησαν πολλὰ ἴσως οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, αὐτοὶ ὅμως ἦσαν ὁ πρῶτος λαὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὁ ἐνατενίσας εἰς τὴν φύσιν μετ' ἐπιστημονικὸν βλέμμα. Ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη τῆς φύσεως, καὶ τοι βαθέως χρωματισμένη ἀκόμη διὰ τῶν ἀνθρωπομορφώσεων ἤρξατο νὰ διδάσκηται ὑπὸ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων τῆς Ἰ-

ωνίας, καὶ ἐν διαστήματι 250 ἐτῶν προήλασεν εἰς τοσοῦτον ὕψος, ἐν ταῖς διδασκαλίαις τοῦ Ἐπικούρου, ὥστε εὐρίσκομεν ἤδη προεικονισμένον τὸν νόμον τῆς αὐστηρησέως τῆς ἐνεργείας ἐφ' οὗ στηρίζεται σήμερον τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τῶν φυσικομαθηματικῶν. Καὶ μολονότι δὲν ἠδύνατο ὁ Ἐπίκουρος νὰ διαιτυπώσῃ αὐτὸν τὸν νόμον ἀκριβῶς, οὔτε νὰ τὸν σαφηνίσῃ δι' ἐνὸς παραδείγματος, οὐχ' ἤττον ὅμως φέρει ὑπὲρ αὐτοῦ συμπέρασμα αὐτὸ ἐκεῖνο ἀκριβῶς, ὅπερ μετὰ δισχίλια ἔτη ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Leibnitz. Οὕτω λοιπὸν ὡς πρὸς τὰ ἀκρότατα ζητήματα τῆς φιλοσοφίας οἱ ἀρχαῖοι πινυτόφρονες ἐκεῖνοι πραγματικῶς προώδευσαν ὅσον οἱ μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας ἐπιζῶντες ἡμεῖς. Ὅταν ἐνατενίσωμεν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Θαλοῦ καὶ Πυθαγόρου γενομένας προόδους εἰς τὰ μαθηματικά, ἀκουστικὴν καὶ ἀστρονομίαν φανταζόμεθα ὅτι τὸ ἐνστικτὸν τῆς αἰτίας τῶν φυσικῶν φαινομένων προήλασεν ἕκτοτε εἰς ὠριμότητα παρὰ τοῖς ἔθνεσι τῆς Μεσογείου, καὶ ὅτι προώρισται νὰ ὁδηγήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀσφαλῶς πρὸς τὰς τελικὰς συνεπειὰς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ὅπου ἔφθασεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ, καὶ τείνει εἰσεῖτι νὰ προβῇ μέχρι κυριαρχίας τῆς φύσεως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὅμως πάντες γινώσκομεν πόσον διαφέρει ἡ πραγματικὴ ἐκβάσις.

Διὰ τῶν λέξεων Φυσικὴ Ἐπιστήμη δὲν ἐνοοῦμεν μόνον τὸ σύνολον τῶν γνώσεων ἡμῶν περὶ φύσεως ὀργανικῆς καὶ ἀνοργάνου, ἢ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν φαινομένων καὶ τῶν νόμων αὐτῆς, ἀλλ' ἐτι καὶ τὴν περιεσκεμμένην διὰ γνώσιν τῆς μόνης μεθόδου, ἣτις ὑποβοηθεῖ εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν γνώσεων ἡμῶν, καὶ πρὸς τούτοις τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν τῶν γνώσεων εἰς τὰς ὠφελίμους τέχνας, ὡς ναυτιλίαν ἱατρικὴν κλπ., ἐν βραχυλογίᾳ τὴν χρησιμοποίησιν καὶ καλλιέργειαν τῆς φύσεως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς αὐξήσιν τῆς οἰκείας αὐτοῦ δυνάμεως, τῆς εὐημερίας καὶ τῶν τέρψεων αὐτοῦ.

Φυσικὴ ἐπιστήμη ὑπὸ ταύτην τὴν ἐποψίν ἤτον ὅλως ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους· ἡ τοσοῦτον εὐελπίς ἐναρξίς παρ' αὐτοῖς κατὰ τὸ φαινόμενον ἐστερεῖτο ἐνεργοῦ ἐπιμονῆς. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ 1000 ἔτη,

τὰ μεταξὺ Θάλης καὶ Πυθαγόρου καὶ τῆς παρακμῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐν τῇ Δύσει, ἀτομικοὶ νόες μετεωρίσθησαν εἰς ἕκτακτον ὕψος. Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ἀρχιμήδης πρέπει ἀναντιρρήτως νὰ συναριθμηθῶσι μεταξὺ τῶν μεγαλητέρων διδασκάλων τῆς ἀνθρωπότητος· ἐπίσης σταθερὰ τις πρόοδος τῆς ἐπιστήμης ἐγένετο καὶ διὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀλεξανδρινῆς σχολῆς· ἀλλ' ὅμως τίποτε δὲν ἐμφαίνει τόσον καθαρὰ τὰ ἀμφίβολα βήματα τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὅσον τὸ ἀπλοῦν περιστατικὸν ὅτι τετρακόσια ἔτη μετὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ τοσοῦτον ἀνακριβὴς συλλογεὺς ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, οἷος ὁ Πλίνιος, καὶ ὁμοιάζει ὡς νὰ ἤλλαξαν θέσεις ὁ Ἡρόδοτος πρὸς τὸν Τάκιτον. Ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους παρουσιάζει ὀλίγα παραδοξότερα τούτου φαινόμενα καθότι βλέπομεν ἔθνη ὧν ἡ ποίησις καὶ ἡ γλυπτικὴ τέχνη ἄχρι τῆς σήμερον χορηγοῦσιν ὕψιστον βαθμὸν τέρψεως, αἵτινα ἐν τῇ Μεταφυσικῇ, ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ παρήγαγον συγγράμματα πρωτότυπα διὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην, καὶ χρήματα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, αἵτινα μέχρι τῆς σήμερον εἰσὶν οἱ παιδαγωγοὶ ἡμῶν εἰς τὴν Ῥητορικὴν, εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολέμου, εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ κυβερνᾶν καὶ εἰς τὰ νομικά, καὶ ὅμως ὡς πρὸς τὰς φυσικὰς γνώσεις δὲν ἐπροχώρησαν πέραν τοῦ παιδαριώδους βαθμοῦ εὐπιστίας, εὐαρεστούμενα εἰς τὴν ἀπλὴν διάδοσιν ἐπιπολαίων ὑποθέσεων καὶ εἰκασίῶν. Τὸ πνεῦμα τῶν ἑτοιμῶν πάντοτε, ὡς ὁ Ἰκκρος νὰ μετεωρισθῇ εἰς τὴν χώραν τῶν μεταφυσικῶν θεωριῶν ἐστερεῖτο τῆς ἀπαιτουμένης ἐμβριθεῦς σταθερότητος ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἀνάπτην ὁδὸν τῆς ἐπαγωγῆς— τὴν μόνην ἀσφαλῆ ὁδὸν — καὶ ἀπὸ τῶν μερικῶν καὶ αὐστηρῶς περιγεγραμμένων πραγματικῶν παρατηρήσεων εἰς γενικὰς προτάσεις ὑψόμενον βαθμῆδὸν καὶ μεθοδικῶς ἀπὸ τῶν τυχαίων κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς καταλήψεως γενικοῦ νόμου. Παρατηρεῖται μὲν τὸ σπέρμα τῆς ἐπακτικῆς μεθόδου εἰς τὸν Σωκράτην καὶ Ἀριστοτέλην, ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ ἐφαρμώσῃ τὴν γενικῶς καὶ θεω-

ρητικῶς ἀνεγνωρισμένην ταύτην μέθοδον εἰς ἰδιαιτέρας περιπτώσεις, ὅθεν ἐκτὸς ἀσημάντων τινῶν δοκιμῶν, οὐδὲν κατωρθώθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ἀκόμη καὶ ὅταν παρετήρουν ὀρθῶς κατὰ τύχην, ἢ πρῶτην ἀπόπειρα πρὸς ἐξήγησιν τῶν παρατηρήσεων τῶν τοὺς περιέπλεκεν εἰς τοσοῦτον παραλόγους καὶ γελοίας φαντασίας, ὥστε προτιμᾶ τις τῆς θεωρίας τῶν περὶ τοῦ γηραιοῦ θεοῦ Πανὸς μέδοντος τῶν δασῶν καὶ πεδιάδων μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ ἐκ χρυσοκόμων νυμφῶν, τοῦ Ποσειδῶνος συγκυκῶντος καὶ πάλιν κατευνάζοντος τὴν θάλασσαν διὰ τῆς τριαίνης του, ἢ τοῦ νεφεληγερέτου Διὸς ἀκοντίζοντος τοὺς κεραυνούς του. Ἡ ὑπὸ τοῦ Προμηθέως δεσμώτου ἐν Αἰσχύλῳ σκιαγραφουμένη εἰκὼν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, εἶναι προσφύης περιγραφή τῆς ἐπιστήμης τῶν ἀρχαίων, ὅτε μετὰ τῆς ἀστρονομίας, ἀριθμητικῆς, καὶ τοῦ ἀλφαβήτου, τῆς ἐξημερώσεως τῶν χρησίμων ζώων, τῆς ναυτιλίας, μεταλλουργίας καὶ ἱατρικῆς συγχρόνως συζευγνύων ὡς ἐπίσης ὠφέλιμα δῶρα τὴν ὀνειροκρίσιαν, τὴν οἰωνοσκοπίαν καὶ τὰ ἐν τοῖς ἐντοσθίοις τῶν θυμάτων παρατηρούμενα σημεῖα.

Ὁ Littron, ἐν τῇ πρυτανικῇ αὐτοῦ προσφωνήσει ἀποφαινόμενος περὶ τῆς καθυστερήσεως τῶν ἀρχαίων εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, παράγει ἀπὸ τὸν διάλογον τοῦ Πλουτάρχου περὶ «ἀνθρώπου ἐν τῇ Σελήνῃ», παράδοξον ἀπόδειξιν τῆς ἀνικανότητος τῶν ἀρχαίων εἰς τὸ σκέπτεσθαι ἐπιστημονικῶς. Ἠδύνατο δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν νὰ φέρῃ εἰς μαρτυρίαν καὶ τὸν Τίμαιον τοῦ Πλάτωνος, συγγραφὴν μεστὴν ἀφορήτων παραλογισμῶν, ἢ καὶ ὀλόκληρον σύγγραμμα περισωθὲν μέχρις ἡμῶν φέρον τὸ ὄνομα τοῦ Πλουτάρχου, ὡς συγγραφέως αὐτοῦ καὶ ἐπιγραφομένου «Τὰ ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις» περὶ οὗ ὁ Βίος λέγει ὅτι περιέχει τὰ σπέρματα πασῶν τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων, ἢ μᾶλλον αὐτὰς ἐκεῖνας τὰς ἀνακαλύψεις, ἀτυχῶς ὅμως, ἐπιφέρει ὁ Βίος, ἀλήθεια καὶ πλάνη ἐν αὐτῷ εὐρίσκονται τυχαίως συνεζευγμένα, ὡς εἰ ἐκτιθέμεναι γινώμει ὁμοιάζουσι τὰ γραμμάτια λαχείου, ὧν ἡ ἀξία γινώσκειται μόνον ὅταν κερδῆσῶσι. Οἱ ἀρχαῖοι ζῶντες ὑπὸ εὐνοϊκώτερον οὐρανὸν, ἢ τὰ μεταγενέστερα πο-

λιτισμένα τῆς Ἑσπερίας ἔθνη, εἶχον καλλιτέρας εὐκαιρίας ὅπως παρατηροῦσι τοὺς ἀστέρας, ὧν ἠδιάγνωσις εἶχε μεγίστην πρακτικὴν σπουδαιότητα δι' αὐτοὺς, ὁδοιποροῦντας ἢ πλέοντας, πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ναυτικῆς Πυξίδος: Καϊόμως Πλίνιος ὁ Πρεσβύτερος ὀρίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν φαινομένων ἀστέρων, τούτεστι ἀστέρων ὄρατων, κατ' αὐτὸν, διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν εἰς 1600, ἐνῶ ὁ Ἀργελάνδερ ἠρίθμησε 3,256, καὶ ὁ Heis προσέθηκεν ἔτι δισχιλίους. Ἐκ τῶν Νεφελοτήτων καὶ τῶν ἀστρῶν συμπλεγμάτων πέντε μόνον ἦσαν γνωσταὶ εἰς τὸν Πτολεμαῖον. Ὁ Ἀργελάνδερ εἶδε διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν δέκα ἑννέα. Ὁ Ἰππαρχος καὶ ὁ Πτολεμαῖος δὲν παρετήρησαν τὴν Νεφελότητα ἐν τῷ Ὁρείωνι, οὐδ' ἐκείνην τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Ἀνδρομέδας. Ἀλλὰ τὸ πάντων περιεργότερον εἶναι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἠρίθμησαν οὔτε τὰς Πλειάδας ὀρθῶς, καίτοι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰς ἀστέρων εἶχε συζητηθῆ καὶ ἐνεκα τούτου ἐγένετο ἀντικείμενον προσεκτικῆς παρατηρήσεως, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ ἀστερισμὸς οὗτος εἶχε περισσότερο σπουδαιότητα διὰ τοὺς ἀρχαίους, διότι δι' αὐτοῦ διέκρινον τὰς 4 ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. Κατὰ τὸν Ἄρατον, ἀκμάσαντα ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μόνον ἐξ Πλειάδες ὑπάρχουσι καὶ μόνον οἱ χυδαῖοι, λέγει, πλανώμενοι παραδέχονται ὅτι εἰσὶν ἑπτὰ, ἐνῶ ἡ μία ἐξέλιπεν. Ἀλλ' ὁ Ἰππαρχος διορθῶν τὸν Ἄρατον ἐπανάφερε τὸν ἀριθμὸν τῶν πλειάδων εἰς ἑπτὰ καὶ ὁμοίως ὁ Ὀβίδιος λέγει περὶ αὐτῶν ἐμμέτρως.

Quae septem dicé six autem esse solent. Ἐπτὰ συνήθως λεγόμενα, καίτοι ἐξ ἀπλῶς οὔσαι· οὕτως οἱ ποιηταὶ ἐξηκολούθουν φάλλοντες περὶ τῆς ἀπωλεσθείσης Πλειάδος. Ἀλλὰ τὴν σήμερον κοινοὶ παρατηρηταὶ ἔχοντες καλὴν ὄρασιν δύνανται νὰ διακρίνωσι δεκαεὶ ἀστρα εἰς αὐτὸν τὸν ἀστερισμόν. Οἱ ἀρχαῖοι λοιπὸν κατὰ τὸν Littrow, περιέγραψαν τὸν οὐρανὸν τοσοῦτον ἀτελῶς ὡς ἂν ἦσαν μύωπες, ἢ ὡς νὰ συνέβη ἕκτοτε φυσικῆς ἀλλοίωσης εἰς τὴν διορατικὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀπτικοῦ νεύρου, ἐνῶ ἐξ ἄλλου δὲν δυνάμεθα νὰ θαυμάσωμεν ἐπαξίως τὴν λεπτότητα τῆς καλ-

λιτεχνικῆς αἰσθήσεώς των εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἐπλανῶντο μὲν εἰς τὴν ἀπρίθμησιν τῶν Πλειάδων, ἀλλ' αἱ κυματοειδεῖς γραμμαὶ τῆς γυναικείας ὠραιότητος ποτὲ δὲν ἀπεικονίσθησαν τελειότεραι. Ὁ ἀνδριάς τοῦ μονομάχου τοῦ Βόργου ἀποδεικνύει καθ' ὅλους τοὺς ἀσπαίροντας μύνας τοῦ τοσοῦτον ἀκριβῆ παρτήρησιν, ὥστε ἀναγκάζεται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ σχολεῖα τῶν ἀρχαίων ἰδιαιτέρα ἐσωτερικὴ τις διδασκαλία τῆς ἀνατομίας.

Συνήθως ἡ ἔξοχος ἐπιτηδειότης τῶν ἀρχαίων λιθοξόων πρὸς ἀπεικόνισιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀποδίδεται εἰς τὴν εὐκαιρίαν, ἣν εἶχον τοῦ νὰ θεωρῶσι γυμνοὺς τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις ἀγῶσι καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀγωνιζομένους. Ἐνῶ οἱ νῦν καλλιτέχναι μελετοῦν μόνον διδακτικὰ πρότυπα.

Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν γυναικείαν μορφήν οἱ παλαιοὶ λιθοξόοι δὲν εἶχον καλλιτέρας εὐκαιρίας, ἢ οἱ ἡμέτεροι, ὅμως καὶ κατὰ τοῦτο ἐκείνοι προήλασαν εἰς ἀπαράμιλλον ὑπεροχὴν. Περιπλέον οἱ νῦν καλλιτέχναι ἔχουν τὴν αὐτὴν εὐκολίαν ὅπως μελετήσωσι τὸ στήθος ζῶντος γυμνοῦ ἵππου, οἷαν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι ὅπως θεωρῶσι γυμνοὺς τοὺς ἀθλητάς, καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐρρέθη, ζῶντος ἔτι τοῦ Frantz Krügger, ὅτι μόνος ἐκεῖνος ἤξευρε νὰ ζωγραφίξῃ στήθος ἵππου. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἰδιαιτέραν κλίσιν δι' αὐτὸ τοῦ εἶδους παρτήρησιν, ἀλλ' ἀπήρεσκεν ὅλως δι' ὄλου εἰς τὰς διανοητικὰς ἔξεις των τὸ νὰ προσδιορίσωσι τὰ ὄρια οἰοῦντο φαινομένου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ χῶρον, χρόνον καὶ βαρύτητα. Ὅθεν εἰς πᾶν ὅτι ἀπέβλεπε καλλιτεχνικὰς μορφὰς ὁ ὀφθαλμὸς των ἦτο προσφύεστατος, ἀλλ' ἐστεροῦντο τῆς ἀπαιτουμένης ἔξεως ὅπως ἀντιληφθῶσιν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων.

Ὁ Θαλής ἐγίνωσκε τὴν ψυχὴν τοῦ ἤλεκτρον, καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἥρακλείου λίθου ἢ μαγνίτου ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς ἀρχαίους ὡς ἀπλοῦν περιεργόν τι φαινόμενον, ἀλλὰ ποτὲ δὲν προχώρησαν πέραν τῆς πρώτης ἀτελοῦς παρατηρήσεως τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀφ' οὗ ὀρμωμένη ἡ διάνοια τῶν μεταγενεστέρων ἀνέπτυξε κό-

σμον ὀλόκληρον ἐνεργειῶν καὶ ἰδεῶν διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς.

Ἐν τῇ ἐποχῇ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ὀπωσθήποτε ἡ περιέργεια διὰ σπάνια φυσικὰ ἀντικείμενα ἀνεπτύχθη τοσοῦτον, ὥστε αὐτὸς ἐσυνήθει νὰ στέλλῃ εἰς τὸν διδάσκαλόν του Ἀριστοτέλην πᾶν ὅ,τι ἄξιον λόγου εὑρίσκεν ἐξ Ἀσίας. Ἀλλ' ἀπορεῖ τις βλέπων πόσον ὀλίγον ὠφελήθησαν ἐπομένως οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ τὰς ἀπαραμίλους εὐκαιρίας, ἃς ἔσχον εἰς τὸ νὰ προάξωσι τὰς περὶ φύσεως γνώσεις τῆς ἀνθρωπότητος! Συνήθριζον ζῶα ἀπὸ πάντων τῶν μερῶν τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας των διὰ τὰς χυδαῖας παραστάσεις καὶ κληγύρεις των. Δι' ἀκαταλόγιστον δαπάνην διετήρουν παντὸς εἶδους ζῶα πρὸς τροφήν των, ἀναγινώσκοντες πρὸς τούτοις περὶ τῶν ὀρνιθοτροφείων των, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκομεν ἐν Ῥώμῃ κανὲν κατάστημα διὰ τὴν ἐκθεσιν φυτῶν καὶ ζῶων, τούτεστι Ζωολογικὸν ἢ Βοτανικὸν κήπον, οἷα εἶχον οἱ Ἀζτέκοι τοῦ Μεξικοῦ.

Ἄνευ ἐπιστημονικῆς παρατηρήσεως, πετράματος, καὶ ὀρθῆς θεωρίας οὐδεμία διαρκῆς πρόοδος δὲν γίνεται εἰς τὰς ὠφελίμους τέχνας. Τοιαύτη πρόοδος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συνετὴν χρησιμοποίησιν τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, παρατηρουμένων ἐν τῇ τακτικῇ αὐτῶν ἐνεργείᾳ, ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν πάντῃ ἀνίκανοι εἰς τοῦτο. Εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι προήγαγον κλάδους τινὰς τῶν ὠφελίμων τεχνῶν εἰς μέγαν βαθμὸν τελειότητος, λόγου χάριν, εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ὁδοποιίαν καὶ γεφυροποιίαν, εἰς τὴν χωνευσιν τοῦ Ὀρειχάλκου καὶ τὴν γλυφὴν πολυτίμων λίθων πραγματικῶς ἠρίστευον. Ἡ ὀχυρωματικὴ καὶ αἱ πολιορκικαὶ μηχαναὶ τῶν Ῥωμαίων ἦσαν ὄντως ἀξιοθαύμαστοι. Ἀλλ' ἀν θέλωμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν προσηκόντως τὸν βαθμὸν τῆς τεχνικῆς ἱκανότητος, εἰς ὃν ἔφθασαν οἱ ἀρχαῖοι πρέπει νὰ τοὺς παραβάλωμεν πρὸς τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα ὑπὸ ἐτέρων ἐπίσης ἀρχαίων ἐθνῶν. Ἡ τεχνικὴ ἱκανότης ἐν ἣ ἐξείχον ἀνήκει σχετικῶς εἰς ταπεινὸν βαθμὸν πολιτισμοῦ. Ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ λ. χ. οἱ Αἰγύπτιοι ἐπίσης ὡς καὶ οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Ἰνδοὶ καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ Περουθῖανοι ὑπὸ τοὺς Ἴνκας

προώδευσαν οὐ μετρίως. Τούναντίον πολὺ ὑψηλότερος βαθμὸς πολιτισμοῦ καταφαίνεται ἐν τῇ ἐφευρέσει τῆς Ναυτικῆς Πυξίδος, τῆς Πυρίτιδος, καὶ τῆς Τυπογραφίας, κατόπιν, ἔρχεται ἡ ἀτμομηχανή, ἐφευρέσεις ὀφειλομένη εἰς τὸν μεταγενέστερον εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν.

Οἱ ἀρχαῖοι ποτὲ δὲν ἔφθασαν μέχρι τοῦ δευτέρου βαθμοῦ τῆς τεχνικῆς ταύτης ἀναπτύξεως· λαοὶ τῆς Ἑλλάδος Ἀσίας, οἵτινες κατὰ τὰλλα φαίνονται βάρβαροι, παραβαλόμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους, προήλασαν ἄχρι τοῦ βαθμοῦ τούτου. Οἱ Ἀσιανοὶ ἐχρησιμοποιοῦν τὴν πυξίδα μόνον εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν ὁδοπορίας των, μετεχειρίζοντο δὲ τὴν πυρίτιδα μόνον διὰ πυροτεχνήματα, καὶ δὲν εἶχον κινητὰ στοιχεῖα τυπογραφικὰ, ἐνεκα τῆς ἀδεξίου γραφῆς των ὁμοῦ καὶ εἰς τὴν κεραμικὴν, καὶ εἰς τὰ ὑφαντικὰ προϊόντα, τὰ κλασσικὰ ἔθνη καθυστεροῦσι τῶν Σινῶν καὶ Ἰαπώνων. Δυσαναλογία μεγάλη καταφαίνεται συχνάκις μεταξὺ τῶν τεχνικῶν καὶ αἰσθητικῶν κατορθωμάτων τῶν ἀρχαίων εἰς τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας των. Πανταχοῦ ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Ἰταλίας ἕκαστος θαυμάζει τὰς περισωθείσας λυχνίας ἀπὸ τοῦ ἀγροτικῶς οἴκου τῶν πλουσίων Ῥωμαίων καταστραφέντας διὰ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Βεζουβίου. Ἀπὸ λεπτοφυῶν ὀρειχαλκίνων κλάδων, ὧν τὰ φύλλα φαίνονται δονούμενα εἰς πᾶσαν πνοὴν τοῦ ἀέρος, ἐξαρτῶνται περικαλεῖς λύχνοι. Ὑπὸ τὴν λάμπην αὐτῶν ὁ Καῖσαρ ἐγράφε τὰ ἀπομνημονεύματά του, ὁ Κικέρων ἐτόρνευε τὰς μεγαλοπρεπεῖς περιόδους του, καὶ ὁ Ὀράτιος ἐδίδε τὸν τελευταῖον καλλωπισμὸν εἰς τὰς ὠδὰς του. Ἐκαστος λύχνος εἶναι ἀπλοῦν ἐλαιοδοχεῖον, ἐν ᾧ βυθίζεται θρυαλλίς, ἀπεχθὲς καπνογόνον σκεῦσμα, ὅπως ἀπαράδεκτον τὴν σήμερον ὑπὸ πινακοπλύστρας εὐτελοῦς μαγειρίου. Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἀνακαλύψωσι τὴν πηγὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ λύχνου μεταδεδομένου φωτός, νὰ τὸ λαμπρύνωσι διὰ τελειότερας καύσεως τῆς ἀνθρακώδους ὕλης, καύσεως τοσαύτης ὥστε εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς παραγωμένην διάπυρον, οὐχὶ δὲ φωτοβόλον φλόγα στερεὰ τινὰ μόρια ἀνθρακός πυρωθῆσονται μέχρι λευκότητος—νὰ φθάσωσι δὲ μέχρι τούτου τοῦ

βαθμού θερμότητος, κανονίζοντες ἐπαρκῆ χορηγίαν ἀέρος καὶ ἐλαίου, νὰ προφυλάξωσι τὴν φλόγα ἀπὸ ρευμάτων ἀέρος, νὰ ἀπαλλάξωσι τὰ περιστοιχοῦντα ἐπιπλα ἀπὸ τοῦ ρύπου τῆς λιχνύας, καὶ νὰ ἀποσοθήσωσι τὴν δυσωδίαν τῆς ἀκρελαϊνῆς ἀπὸ τῶν ὀσφρητικῶν ὀργάνων. Τοιαῦται σκέψεις ποτὲ δὲν διήλθον τὸν νοῦν τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδος. Δι' ἐκείνους ἐντελεστέρα λυχνία ἦτον ἢ μᾶλλον καλλωπισμένη, καὶ ἂν ἐχρειάζοντο πλειότερον φῶς, ἢ ἅπτον περισσοτέρους καπνογόνους λύχνους. Ὡνόμαζον τότε καπνέλαιον τὸ νῦν ἡλίου δίκην διαφωτίζον τοὺς θαλάμους πλουσίων καὶ πενήτων, κατεσταλλαγμένον πετρέλαιον, διότι παρημέλησαν νὰ χρησιμοποιοῦσι παρασκευάζοντες αὐτὸ ὅπως καιόμενον φωτίζει ἄνευ καπνοῦ. Ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς ὡμοίαζε τὰ νομίσματα ἐκεῖνα ἐφ' ὧν ἀριστοτέχνης ἐχάρατε περρικαλῆ εἰκόνα θεότητος τινός, ἀλλὰ παρημέλει νὰ στρογγυλῆ τὴν περιφέρειάν των. Ὅθεν δυνάμεθα δικαίως νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν τοιοῦτον πολιτισμὸν ὡς οὐσιωδῶς αἰσθητικόν, καὶ τὴν σχέσιν τῶν ἀρχαίων πρὸς τὴν φύσιν ὡς θεωρητικὴν καὶ αἰσθητικὴν.

Ἡ πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ὠλιγογρία τῶν ἀρχαίων ἐπήνεγκε, σοβαροτάτας συνεπειὰς εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἦτον ἡ κυριώτερα αἰτία τῆς καταπτώσεως τοῦ παλαιοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων ὅσα ποτὲ ὑπέστη ἡ ἀνθρωπότης, τούτεστι ἡ ἐπιδρομὴ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου ὑπὸ τῶν βαρβάρων θὰ προϋλαμβάνετο ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν κάτοχοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὅπως ἐννοοῦμεν τὰς λέξεις ταύτας τὴν σήμερον.

Ὅτε ὁ Montesquiere καὶ ὁ Gibbon περιέγραψον τὴν πτώσιν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἢ φυσικὴ ἐπιστήμη δὲν εἶχεν εἰσέτι καθέξει τὴν νῦν σπουδαιότητα ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν μεταγενεστέρων ἐθνῶν, καὶ ἄχρι τῆς σήμερον, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον παροράται ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων. Αἱ πολυεῖδεις αἰτίαι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὁποίων τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος ἐπέπρωτο νὰ καταπέσῃ γεγόμενον λεία τῶν βαρβάρων, ἐξετέθησαν ἐπανειλημμένως μετὰ πολυμαθείας καὶ πολλῆς ἐγγλωττίας. Ἀναμφιλέκτως ὁ ἀρ-

χαῖος κόσμος εἶχε χαλεπὰς ἐσωτερικὰς πληγὰς, τὴν δουλείαν, τοὺς Πρετωριανούς (Γενιτάρους τῆς ἀρχαιότητος) διαφθορὰν τῶν ἠθῶν καὶ ἀποστροφήν πρὸς τὸν ἑγγαμον βίον, ἐκπτώσιν τῆς ἀστικῆς, καὶ αὐτῆς ἐτι τῆς στρατιωτικῆς ἀρετῆς, χαύνωσιν προερχομένην ἐκ τῆς πολυτελείας, ἣτις ἐξήντησε πάσαν ἡδονὴν καὶ ἐβεβήλωσε πᾶν ἰδεῶδες. Τοιαῦται εἰσὶν αἱ συχνάκις μνημονευόμεναι αἰτίαι εἰς ἃς ἀποδίδεται ἡ μοιραία πτώσις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ ἐπιτυχία ἢ ἀεῖποτε σχεδὸν στέψασα τὰς προσπάθειας γεναίων αὐτοκρατόρων ἀποδεικνύει ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ Κράτους δὲν ἦτο παντάπασιν ἀπελπιστικὴ. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν ἐξετροχίασε τὸν παλαιὸν κόσμον τοσοῦτον ὅσον τινὲς ὑπέθεσαν. Μολονότι ἐν μέρος τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ ἐξωβελίσθη τότε, ἔμενεν ὅμως ἀνέπαφον, τὸ πλείστον αὐτοῦ εἰσέτι, ἐσώζοντο ἀκόμη ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νικηφόρου σταυροῦ, ναοὶ, θέατρα, λουτρώνας, δικαστήρια, πλείστα τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, διέφυγον τὴν μανίαν τῶν ὀρησκομανῶν λυμεῶνων, καὶ οἱ ἐκ παύρου κύλινδροι ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις, διετήρουν εἰσέτι σώους τοὺς ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη ἐναποταμειευθέντας θησαυροὺς παντοίων γνώσεων. Ἄλλ' ἦτο χρεῖα προχώματος τινός πρὸς ἀποσόβησιν τῶν ἀπελθόντων βαρβάρων σιφῶν ἀπὸ τῶν βορειανατολικῶν μερῶν, ἕως ὅπου θὰ ἤρχιζε νὰ κατευνάζηται ἡ ὀρμὴ τοῦ ρεύματος, καὶ τὰ βάρβαρα ἐκεῖνα πλήθη νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πολιτισμοῦ, τότε τὸ πᾶν ἐσώζετο. Ἄλλ' ὁ πολιτισμὸς ἐκεῖνος τῶν ἀρχαίων ἦτο τεθεμελιωμένος ἐπὶ ψαμμώδους ἐδάφους τῶν αἰσθητικῶν καὶ τῆς θεωρίας, ἅτινα ταχέως παρέσυρε τὸ ρεῦμα τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς. Ἄς ὑποθέσωμεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν, ὅτι οἱ στρατιῶται τῆς γραμμῆς τῶν Λεγεῶνων ἦσαν ὀπλισμένοι διὰ τουφεκίων ἀντὶ τοῦ ἀκοντίου, καὶ ὅτι ἀντὶ τοῦ καταπέλτου εἶχον οἱ Ρωμαῖοι πυροβολικόν, ὅσον τὸ τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος, δὲν θὰ ἐπέτρεπον πάντα τὰ μεταναστεύοντα ἐκεῖνα σμήνη Κίμβρων, Τευτόνων, Βανδάλων καὶ Γόθων, εἰς τὰ καταγωγὰ των μετὰ τετραυμένους κεφαλὰς; Ἀπέκρου-

σαν τῶ ὄντι ἅπαξ οἱ Ρωμαῖοι τοὺς Τευτόνας διὰ μόνου τοῦ ἀκοντίου, διότι καὶ δι' ὁμοίων ὀπλων ἀμφοτέρωθεν, ὑπερτέρα στρατιωτικὴ ἐπιστήμη βοηθούμενη ὑπὸ ἀνωτέρας διανοητικῆς καὶ σωματικῆς ἀναπτύξεως ἀεῖποτε ὑπερισχύει κατὰ ἀτάκτων σιφῶν ἀνθρώπων. Ἄν ὅμως ὄπλα πυροβόλα ἀντεκαθίστων τὰ ἀκόντια, οἱ Ρωμαῖοι πάντες θὰ ἐθριάμβευον κατὰ τῶν βαρβάρων, καὶ ἄνευ Μαρίου, καὶ ἄνευ τοσοῦτων τρομερῶν θυσιῶν, ὡς ἐκεῖνα ἐν Aquae sextiae.

Ἄλλ' εἶναι μάταιον νὰ εἰκάζη τις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τί θὰ συνέβαιεν ὑπὸ ἀλλοίας περιστάσεις. Τόσον ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι ἂν οἱ ἀρχαῖοι δὲν παρημέλουν τὸ νὰ καθέξωσι κτηνώδη δύναμιν ὑποτάσσοντες τὴν φύσιν εἰς τὰ νεύματά των διὰ προοδευτικῶν βελτιώσεων τῶν βιομηχανῶν τεχνῶν, οἱ ἤρωες καὶ οἱ ἵπποται τῆς ἀρκτώας Ἀσίας δὲν θὰ κατέλυον τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος, καίτοι ἡ σαπρότης αὐτοῦ ἐμόλυνε τὸν κόσμον. Καὶ ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἀνέπτυσσον τὸ ἐφευρετικὸν πνεῦμα των ἐπαρκῶς, ὥστε νὰ παράξωσι τὴν τέχνην τῆς Τυπογραφίας, τότε μ' ὅλας τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων δὲν θὰ ἐδυσφοροῦμεν διὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν τοσοῦτων ἀριστουργημάτων ποιήσεως, ρητορικῆς, καὶ ἱστορίας.

Δ'.

Ἄλλ' ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς μοιραίως κατέρρευσε, καὶ ἡ σκοτόμαινα τοῦ Μεσαιῶνος ἐκάλυψε τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου τὰς καταυγαζόμενας ἄλλοτε διὰ τῆς λάμπφως παντός ὅ,τι μέγα καὶ ὠραῖον. Εἰς ταῦτα προσετέθη ἰδιαίτερόν τι σύμβαμα ἐξ οὗ ἡ διανοητικὴ καταστροφὴ ἐγένετο πληρεστέρα, καὶ ἐκώλυσε ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν πρόοδον τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, οὐ μετρίως παραμεληθείσης ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Συγχρόνως μετὰ τῆς πτώσεως τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐπῆλθεν ἡ πτώσις τῆς πολυθείας, συστήματος χρονολογούμενου, ὡς εἶδομεν, ἀπὸ τῆς περιόδου τῶν ἀνθρωπομορφώσεων τῆς φύσεως. Ὁ χριστιανισμὸς ὅθεν ἐγένετο κύριος τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἐξώρισε τοὺς προκατόχους αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν δαιμόνων καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων. Καὶ πάλιν δὲν ἠγχαριστήθη διὰ τοῦ τοιοῦτου ἀγνι-

μοῦ. Ἡ νέα ὀρησκεία βλαστήσασα ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἀμοιροῦντος πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης, καὶ χαρακτηριζομένη δι' ἀποκλειστικῆς ἐκτίμησεως τῆς ἠθικῆς ἀξίας, περιώρισε τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν, ἃς μόνως ἀνεγνώριζεν ὡς χρησίμους εἰς τὸν ἀνθρώπον ἐντὸς τῶν κατηγοριῶν τοῦ «ἀγαθοῦ» καὶ τοῦ «κακοῦ» καὶ τῶν σχέσεων μεταξύ ἀμαρτωλοῦ πλάσματος καὶ τοῦ Δημιουργοῦ αὐτοῦ. Ἀντιστρόφως πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἣτις παρήκμασεν ἕνεκα ὑπερβολικῆς ἡδυπαθίας, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς αὐταπάρνησιν καὶ περιφρόνησιν, τῆς ἐπιγείου ζωῆς, καὶ παρήγγελλε νὰ τρέμωσιν ἐν πλήρει προσδοκίᾳ τῆς κρίσεως τῆς ἐπερχομένης δι' ἑαυτοὺς καὶ δι' ὅλον τὸν λοιπὸν κόσμον. Ἡ γῆ μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς δόξης ἀπὸ τοῦδε παριστάνοντο εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὡς προσωρινὸν ἐνδιαίτημα, ὅπου ἡ ψυχὴ ὀφείλει δοκιμασθεῖσα νὰ προπαρασκευασθῇ διὰ τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονεστέραν κατοικίαν. Ὁ χριστιανισμὸς περιεφρόνει τὸ χορηγηθῆν ἡμῖν διὰ τῆς πατρικῆς καὶ μητρικῆς φιλότητος σῶμα, τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς δημιουργίας, ὡς φθαρτὸν κέλυφος τῆς ψυχῆς, τῆς μόνης συμφοῦς τῶ Θεῶ. Ἀπεστρέφετο μάλιστα τὸ σῶμα ὡς ἀποτρόπαιον φύραμα ἀμαρτίας. Μόλις καὶ μετὰ φόβου ἐτόλμα ὁ πιστὸς νὰ γευθῆ ἐκ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς. Ἄγαμος βίος τὰ νάπαλιν, ἐντὸς τῶν τειχῶν μοναστηρίου καὶ ὀλοσχερῶς ἀφωσιωμένος εἰς προσευχὴν, καὶ μετάνοιαν ἐθεωρεῖτο καλλίτερος καὶ μᾶλλον εὐάρεστος τῶ Θεῶ, ὅπως διέλθη τις τὸ στάδιον τῆς δοκιμασίας ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἀντιμιθοῖαν δὲ τούτων οἱ ἐκλεκτοὶ εἶχον τὴν βεβαιότητα αἰωνίου μακαριότητος μετὰ θάνατον. Πρόδηλον ἐστὶν ὅτι ὁ νέος οὗτος τρόπος τοῦ θεωρεῖν τὸν κόσμον δὲν ἦτον εὐνοϊκὸς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, διότι ὁ χριστιανισμὸς ἐκφαυλίζων οὕτω πῶς τὸν φυσικὸν κόσμον εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπεθάρρυνε τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως καὶ διήθθυε τὰ πνεύματα τῶν μοναστῶν εἰς ματαίαις μεταφυσικῆς συζητήσεως. Οἱ εὐφύεστεροι νέες τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐστρεψαν τὴν προσοχὴν των ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς Πλατωνικῆς

μετά του Πέτρου του Πλατῦ ἔθεσαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὸν πόδα μετὰ δύο ἀξιωματικῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ, εἰδοποίησαν ὅτι ἔμελλε νὰ συνταχθῇ πρακτικὸν ὑπὸ τοῦ λιμεναρχείου. Ἰωάννης ὁ Χαρπούης ἐβάδιζε πρῶτος, κρατῶν τὸ κιβώτιον ὑπὸ τὸ βᾶρος τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὑποκύπτων. Ὁ κ. Φερῶν εὐσπλαγγνίσθη τὴν θέσιν εἰς ἣν ἐνόμιζεν ὑποπετόντα τὸν ἀρχαῖον πιστὸν αὐτοῦ ἀποθηκάριον καὶ ἀπέφυγε νὰ γίνῃ μάρτυς τῆς κατ'αὐτοῦ διαδραματισθητομένης σκηνῆς, ἐπὶ ταπεινώσει καὶ ἐξουδενισμῶ τοῦ Χαρπούη. Ἀπέστρεψε τὸ βλέμμα, ἵνα μὴ ἀντιμετωπισθῇ μετὰ τοῦ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπαγομένου δυστυχοῦς, λησμονήτας πρὸς στιγμὴν τὰς ἰδίας αὐτοῦ θλίψεις.

Ἄλλ' ἡ ἐνθιμία τοῦ σιδηροῦ κιβωτίου ἐπανέφερεν αὐτὸν καὶ πάλιν εἰς τὰ βήματά του ἀκολουθοῦντος μακρόθεν τοὺς περιέρχους. Διὰ πρώτην φοράν ἐπὶ τῇ θέσσει τοῦ κιβωτίου ἐκείνου ὑπελογίσαστο ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπιβιβασθῇ ὑστερούμενος τῶν ἐξόδων τῆς μεταφορᾶς του. Ποίαν ἀπόφασιν νὰ λάβῃ; Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν δὲν ἠδύνατο ν' ἀναχωρήσῃ ἄνευ τῶν ἀναγκαίων χρημάτων.

Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο πρόσκομμα τὸν κατέθλιψε, καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἡ Θεῖα Πρόνοια τιμωροῦσα αὐτὸν διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν τοῦ χρήματος τοῦ πλησίον του καὶ τὴν κατὰ τοῦ προξένου τῆς συζυγικῆς συμφυρᾶς του, ἀληθῶς μισητῶν συκοφαντίαν. Ματαίως ἀνελογίζετο δικαιολογούμενος τὴν ἀραιρευθεῖσαν αὐτῷ τιμὴν ἀνταξίαν τῆς τοῦ ἀντιπάλου του. Ἀνεγνώριζεν ὅτι ἡ ἐκδίκησίς του μᾶλλον κατὰ τοῦ πατρὸς ἐπέπεσε καὶ κατηγορεῖ αὐτὸς ἐκυτὸν ἐπὶ μισαρᾷ ἐνέδρα καὶ αἰσχρᾷ συκοφαντίᾳ. Στηριζόμενος ἐπὶ τινος πυροβολοῦ, ἐνητένιζε πρὸς τὸν ὀρίζοντα πέραν τοῦ ὁποίου διέβλεπεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἥρεμον καὶ ἄγνωστον μέλλον, ἀνεστéναζε βαθίως ἐξ ἀνυπομονησίας εἰς πάντα πρὸς τὸν Ὀκεανὸν ἀπόπλουον πλοίου, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πραγματικότητά ὑπὸ τῆς κελουσοῦσης αὐτὸν φωνῆς τοῦ Ἰωάννου Χαρπούη, ὅστις εἰδοποιήθεις παρὰ τινων ἀκολοθούτων αὐτὸν, ὅτι ὁ κ. Φερῶν ἦτον ἐκεῖ παρών, δὲν ἠθέλησε ν' ἀναβάλλῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὴν χαροποιὰν εἰδήσιν τῆς ἀνευρέσεως τῶν χρημάτων παρακαλέσας τοὺς συντρόφους του νὰ προληφθῶσιν αὐτοῦ πικρὰ τῶ λιμεναρχείου.

— Ἄ! κύριε Φερῶν, τῶ ἔκραξε μακρόθεν ὁ Χαρπούης, ὅστις ἐκ τῆς χαρᾶς του ἐπὶ ἐκδουλεύσει εἰσέτι πρὸς τὸν κύριόν του, ἠσθάνετο ἑαυτὸν νεάζοντα, ἐφθασα χάριτι θεῖα ἐγκαίρως.

— Σὺ εἶται Χαρπούη, ἀπήντησεν ὁ Φερῶν, φανταζόμενος ὅτι ὁ ἀποθηκάριος διέφυγε τῶν χειρῶν τῶν φυλάκων του τολμᾶς νὰ αἰτήσῃ προστασίαν παρ' ἐμοῦ;

— Ἄρικνοῦμαι ἐν καιρῶ, εἶπεν ὁ Χαρπούης ἀσθμαίνων καὶ ἐκβάλλον τὸ ὠρολόγιόν του, ἐννέα ὥραι καὶ εἴκοσι λεπτά, αἱ πληρωμαὶ ἄρχονται περὶ τὰς δέκα.

— Πῶς, ἠδυνήθης νὰ μετ' ἀπατήσης, ἀπήντησεν ὁ ἔμπορος ἐκπληττόμενος ἐπὶ τῇ ἡρεμίᾳ τοῦ ἀποθηκάριου ἐν τούτοις μὴ καταδιωκομένου.

— Νὰ σὰς ἀπατήσω κύριε Φερῶν; εἶπεν ὁ ἀποθηκάριος μὴ ἐννοῶν τὴν μομφὴν ταύτην ἀρμόζουσαν μᾶλλον μόνῳ τῶ Χακκίνῳ καὶ χαίρων μᾶλλον ἢ μετάνοιαν ἐπὶ τὰ πεπραγμένα. Ἀληθῶς; δὲν ἤλπίζαυτὸν ἰκανὸν τούτου καὶ θὰ τὸν ἐμεμφόμενον ἔτι πλέον ἐὰν δὲν ἐτιμῶρει αὐτὸς ἑαυτὸν, ὁ δυστυχῆς ἀγαπητὸς ἄνθρωπος!

— Ἐλθέ μετ' ἐμοῦ, Χαρπούη, ἄς κατέλθωμεν πρὸς τὰ χαρακώματα, ἐπειδὴ ἐνταῦθα εἴμεθα ἐκτεθειμένοι εἰς ὄλων τὰ βλέμματα καὶ δὲν θὰ δυνηθῆς κατὰ συνέπειαν νὰ ὑπεκρύψῃς.

— Ὑπάγωμεν, ἔνθα ἐπιθυμεῖτε, κύριε Φερῶν, ἀλλὰ σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀνακουρίσῃτε κατὰ τι ἐκ τοῦ ἐμποδίζοντος ν' ἀνοίξω τὴν ταμβακοθήκην μου βάρους.

— Τί τοῦτο; ἠρώτησεν ζωηρῶς ὁ ἔμπορος, οὔτινος οἱ ὀφθαλμοὶ ἐσπινθηροβόλησαν ἐπὶ τῇ κατοχῇ τοῦ κιβωτίου πλήρους χρυσοῦ.

— Πῶς, δὲν ἀναγνωρίζετε τὰ ὑπάρχοντά σας; εἶπεν ὁ ἀποθηκάριος ὀτρυνόμενος τρεῖς τὸν ταμβάκον του τὸ παρὸν ἐμπεριέχει 180,000 φρ. εἰς χρυσὸν καὶ ὀκτὼ σάκκους ἐκ χιλίων εἰκοσοφράγων ἕκαστον! ἀλλὰ δὲν πληρόνομεν εἰς χρυσὸν, ἀν' ἀγαπάτε, ἢ ἀλλάγῃ ἐστοίχισε ἄνω τῶν χιλίων φράγων εἰς τὸν κ. Χακκίνον.

— Ὁ Χακκίνος λοιπὸν σοὶ ἐνεπιστεύθη; ἀπήντησεν ὁ Φερῶν μὴ ἐννοῶν τίνι τρόπῳ τὰ ὑπὸ τοῦ συνεταίρου του ἀραιρευθέντα χρήματα εὕρισκοντο εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἀποθηκάριου του; τίνι τρόπῳ οὗτος συγκατετίθετο νὰ ἀποδώσῃ τὸ πλούσιον αὐτὸ γέρας, ἐνῶ οὐδεὶς τὸν ἠνάγκαζε νὰ τὸ πράξῃ.

— Νὰ μοὶ τὸ ἐμπιστευθῇ; θὰ τὸ ἐνεπιστεύετο μᾶλλον τῶ δαβόλῳ, τὸ γέρας του, ἀλλ' ἄς μὴ ὀμιλῶμεν πλέον ἀποθνήσκοντος αὐτοῦ...

— Ἀπέθανεν! Ὁ Χακκίνος ἀπέθανεν; ἀνέκραξεν ὁ ἔμπορος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκπληξίς κῦζανε βελμηδόν' ὅσον αἱ ὑποθέσεις διεψεύδοντο ὑπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Χαρπούη.

— Ἄλλοίμονον, ναί! ἀπέθανε καὶ ἐνσταφιάσθη ἄνευ τελετῆς τῶν ἀρχόντων μυστηρίων καὶ ἀγιάσματος. Ἀλλὰ ὡς βλέπω ἀγνοεῖτε τὰ διατρέξαντα; γῆθες, περὶ τὰς 10—11 ὥρας πληροφ'οῦμαι ὅτι τὸ Δεβονσίρ ἐξήρχετο τοῦ λιμένος φέρον τὸν κ. Χακκίνον μετὰ τοῦ κιβωτίου τούτου ἐμπεριέχοντος τὰ διὰ τὸν σκοπὸν

του προωρισμένα χρήματα. Ὁ κ. Χακκίνος ἀπέδρα τῇ πρωΐᾳ τῆς γῆθες ἅμα ἔμαθεν τὸ ναυάγιον τῶν δύο πλοίων. Συνέλαβον μόνος τὴν ἰδέαν νὰ καταδιώξω τὸν συνεταίρόν σας ἐπὶ τῆς λέμβου τοῦ Πέτρου τοῦ Πλατῦ ἐπιστρέφοντος κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐξ Ὀμπλέρ, ἐπὶ ἀμοιβῇ δέκα εἰκοσοφράγων ὑποσχεθίντων. Δὲν ἦτον ἀκριβῆ, μὰ τὴν πίστιν μου καὶ διὰ τοῦτο τῶ ὑποσχεθῆν πλέον τούτων, νομίζω, ἐπειδὴ ἡ θύελλα προεμνύετο ἠδὲ καὶ ἡ θάλασσα ξηγρωμένη, ἢ δὲ ἐκδρομὴ λίαν ἐπικίνδυνος καὶ διὰ μεγάλου σκίφους γενομένη, ἀλλὰ θεῖα συνάρσει, τὸ ἀκάτιον δὲ ἐβουθίσθη.

— Εἶναι ἀληθὴ ταῦτα, γενναῖε Χαρπούη, διέτρεξες; πρὸς χάριν μου τοιοῦτον κίνδυνον; διέκοψεν ὁ ἔμπορος συγκινηθεὶς μέχρι δακρύων, παρὰ τὴν τρικυμίαν...

— Ἐπρεπεν οὕτω, κύριε Φερῶν, ἐπανάλασε μετ' ἀπλόητος ὁ Χαρπούης, εἶχον πληρωμὰς 150,000 φρ. διὰ τὴν σήμερον καὶ ταμεῖον κινόν.

— Ἐξίστετε ἄνθρωπε! εἶπεν αὐτῷ ὁ ἔμπορος σφίγγων τὴν χεῖρα καὶ εὐχαριστῶν αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος. Χαρπούη δὲν θὰ χωρισθῶμεν πλέον ποτέ.

— Τὸ σκοπεῖω βεβαίως μὲ τὴν ἀδειάν σας. Ἐξ ακολουθῶ. Ἡ θάλασσα εἴλυσσα κατὰ δὲ τὴν ἰδέαν τοῦ Πλατῦ εἴμεθα χαίρει. Ἀλλ' ὁ Θεὸς μὰς ἐπροστάτευεν ἐπειδὴ τὸ Δεβονσίρ δὲν ἔπλεε. Τὸ ἐπλησιάζσαμεν ἐν πλήρει θυέλλῃ, ἢ δὲ λέμβος μας κατεθραύσθη εἰς τεμάχια... Ἄ! Λόγου ἐμπροσθέντος ὑποσχεθῆν τῶ Πέτρῳ τῶ Πλατῦ, ὅτι θὰ τῶ δωρήσω ἑτέραν λέμβον ὠραιωτέραν καὶ στερεατέραν. Τὸ πλήρωμα τοῦ Δεβονσίρ κατεγίνετο εἰς τὰς κινήσεις τοῦ πλοίου. Μ' ἐνόμισαν λίαν γέροντα διὰ νὰ τοῦς βοηθήτω εἰς τὰς ἀντλίαις καὶ μοὶ ἐπέτρεψαν νὰ κατέλθω εἰς τὸ ὑποκατάστρωμα ἔνθα εὗρον τὸν Χακκίνον ὠχρὸν ὡς τεθνεῶτα καὶ κατὰμονον μετὰ τοῦ κιβωτίου, ὅπερ ἐπέτρεψεν ἀμείσως τὴν προσοχὴν μου ὑποθέσας αὐτὸ πλῆρες. τί, τὴν θέαν μου ἐνόμισεν ὅτι εἶδεν τὸν διάβολον. Τῶ ἀπύθυνα φιλορρόνησιν ἀξήσασαν τὴν φρίκην του, ἐπειδὴ τῶ εἶπον ὅτι εἶχον παρ' ὑμῶν διαταγὰς πρὸς καταδίωξιν καὶ σύλληψιν του σὺν τῇ συδρομῇ παντὸς τιμίου ἀνθρώπου.

Μοὶ ἀπήντησεν ὅτι μυριάκις ἐπροτίμα τὸν θάνατον ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἄβρην ἐωπίονός σας, ἐπ' αὐτοῦ, συνεφωνήσαμεν καλῶ τῶ τρόπῳ, καὶ ἐγγράμην τῶν δοθέντων παρ' ὑμῶν δικαιωμάτων. Ἐπέτρεψα αὐτῶ νὰ ἐξακολουθῇ τὸ ταξιδίον του καὶ μεταβῇ εἰς Ἀμερικὴν λαμβάνον τι δι' ἐξοδὰ του πέντε χιλιάδας φράγων μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ παρόντος κιβωτίου. Ὁ κ. Χακκίνος τόσῳ ἠτχύνετο καὶ ἔτρεμεν ὥστε μοὶ

εὐγνωμόναι διότι δὲν τὸν ἐβίαζα νὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς Ἄβρην. Περιόρισα ἕως ἐκεῖ τὴν ἐκδρομὴν μου καὶ ἀνεμνον τὴν κατεύθυνσιν τῆς τρικυμίας ὅπως μεταβῶ εἰς τὴν ξηρὰν ἐπὶ τῆς λέμβου τοῦ Δεβονσίρ μετὰ τοῦ Πέτρου τοῦ Πλατῦ.

Ἄλλ' ὁ Χακκίνος; Ἔλεγεσ ὅτι ἀπέθανε; Δύστυνε Χακκίνε! ἡ ἀδυναμία του ἐστάθη αἰτία πάντων τῶν συμφορῶν. Ἡ συμφορὰ τοῦ Κιμβάρδου καὶ Φολλέτ τῶ ἀφῆρσε τὸν νοῦν.

— Συνετρίβῃ ἡ καρδία μου ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ καὶ θλίψει του. Ἔμενον ἀκίνητος, κλαίων καὶ δολοῦζων μὴ θέλων νὰ ἀκούσῃ τὰς παρηγορίας μου. Ἡ θύελλα διήρκει πάντοτε καὶ ὁ ἀνεμος ἐπνευσεν ἐξωθεν μετὰ τόσης λύσσης, ὥστε ὁ πλοίαρχος τοῦ Δεβονσίρ ἐπωρελήθη πρὸς ἐπανάκαμψιν πρὸς τὸν λιμένα εἰς ὃ θὰ εἰσέρχεται ἀφύκτως ἐὰν ὁ καιρὸς ἐξηκολούθει κακός. Ἄμα ὁ κ. Χακκίνος ἐμύθε τοῦτο, κατελήφθη ὑπὸ σκοτοδινιάσεως, ἔτρεχε ἄνω καὶ κάτω ἐπὶ τοῦ πλοίου μετὰ δολιγγμῶν ἀπικισίαν ἐζήτει καὶ ὑμῖν συγγνώμην. Ὁ πλοίαρχος διέταξε νὰ τὸν κλείσωσιν καὶ νὰ τὸν φυλάττωσι, φόβῳ μὴ ἐμποδίσῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ πλοίου διὰ διαβήματός τινος τρελλοῦ, ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἄπαντες ἐκτὸς ἐμοῦ καὶ ἐκείνου εἰργάζοντο εἰς τὰς ἀντλίαις, τοῦ δὲ φύλακός του ἀπουσιάσαντις ἠνοιξεν καταπρακτὴν τινὰ καὶ ἔσπευεν εἰς τὴν θάλασσαν. Δὲν παρετήρησαν τὴν ἀπουσίαν ἢ ὅτε εἶδον τὸ ὑποκατάστρωμα γέμον ὕδατος εἰσερχομένου διὰ τῆς καταπρακτῆς διαμεινάσης ἀνοικτῆς. Ἴδου τὸ ἀπαίσιον γεγονός δι' ὅπερ ἀπήτησα νὰ γίνῃ πρακτικόν, ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἀφίξιν μου. Τὸ πρακτικόν αὐτὸ θὰ σὰς στοιχίσῃ χιλιάδα τινὰ σκούδων ὑπολογίζοντος καὶ τὰ δοθέντα τῶ πλοίαρχῳ, τῶ πληρώματι καὶ τῶ Πέτρῳ τῶ Πλατῦ. Εἴθε εὐχαριστήμενος; Κερδίζετε ἔτι δύο χιλιάδας φράγων ἐπὶ τῶν πέντε χιλιάδων ἔμελλον νὰ ἐγχειρίσω τῶ Χακκίνῳ ἀπαρχόμενος τοῦ Δεβονσίρ.

Εἶχε; ἦδη τὰ πιστὰ, ἀπήντησεν ὁ Φερῶν ἀναλογιζόμενος αὐτὸν ἔχεις εἰς τὸ ἐξῆς καὶ τὴν φιλίαν μου. Δὲν μοὶ ἔμεινεν ἄλλο; εἰς τὸν κόσμον ἢ σύ γηραιὸς μου φίλε....

— Μπα! κ. Φερῶν, δὲν ἐπράξα ἢ τὸ χρέος μου, ἀντεῖπεν ὁ Χαρπούης ὀτρυνόμενος τὴν ταμβακοθήκην του μετὰ τίνος ἡρέμου ὕψους ὡς ἂν δὲν εἶχε διατρέξει οὐδένα κίνδυνον καὶ ὡς ἂν νὰ μὴ τὸ ἐκούνισεν ἀπὸ τὸ γραφεῖόν του. Ἀλλ' ἡ ὥρα προβαίνει, προσέθεσε, σῦρων τὸ ὠρολόγιόν του, εἶνε ἡ δεκάτη πρὸς πέντε λεπτά. Οἱ εἰσπράκτορες θὰ ἀρχίσωσιν νὰ κάμωσι τὸν γυρὸν των. Ἔχετε τὰ χρήματά σας, σὰς προσκαλῶ νὰ εἰσελθῆτε εἰς τὸν οἶκον καθ' ὃν

στήμηξ είναι κυρίως ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους

Ὅσον μηδαμινὸς ὁ ἄνθρωπος λογιζεται θεωρούμενος ἀπὸ τῆς ἀρχιμηδείου σκοπιᾶς, τοσοῦτον μεγαλοπρεπέστερα φαίνοντα τὰ κατορθώματά του ἐπὶ τῆς φύσεως, τόσοον εὐγενέστεραι αἱ προσπάθειαι τοῦ εἰς τὸ νὰ τὴν ὑποτάξῃ, τόσοον θελκτικώτερα γίνεται ἡ ἱστορία τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ κατακτήσεων. Ἡ ἱστορία αὕτη ἔχει ἐπισήμους ἡμέρας καὶ χώρας διαφερούσας ἐκείνων τῆς πολιτικῆς ἱστορίας, καθὼς διαφέρουν ἐπίσης καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ ἡρώες τῆς ἀπὸ τῶν βασιλέων καὶ ἡρώων, οὓς ὁ ἀσυλλόγιστος κόσμος συνηθεὶ νὰ σεβάξῃται. Τίς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ ἐφέλκει τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος; οὐχὶ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν πνευματικῶν τῶν παλακίδων τοῦ καὶ τῶν πυρπολιστῶν ἀρχιστρατήγων του, ἀλλ' ὁ πολὺ μεγαλείτερος αὐτοῦ ἀνὴρ ὁ Ισαὰκ Νεύτων σκεπτόμενος ὑπὸ τὰς πτελέας τῆς Καντουαρίας περὶ τινος [φυσικοῦ προβλήματος. Τίς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος; οὐχὶ ὁ Ἀδαμαῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὁ μετερχόμενος τὴν ἀλαζονίαν ὄργανον τοῦ ἀχαλινώτου ἐγωῖσμοῦ τοῦ μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς Μόσχας, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος Βόλτα ἐφευρίσκων ἐν τῷ ἀγροκηπίῳ του, ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς λίμνης Κόμμο, τὸ τεχνικὸν ἠλεκτρικὸν ὄργανον, ὅπερ μετέδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἰκανότητα, τρόπον τινὰ, τοῦ πανταχοῦ παρεῖναι, ἢ ὁ ἕτερος, ἐκεῖνος κατακτητὴς τῶν ἀποστάσεων ὁ Γεώργιος Στέβενσον δίδων κίνησιν εἰς τὸ πρότυπον τῆς σιδηροδρομῆς ἀμάξης του ἐν τῇ κατηθαλωμένη καλύβῃ του. Θὰ ἦτο λαμπρὰ ἐπιχειρήσεις τὸ νὰ περιγράψῃ τις τὴν ἀναστάτωσην, ἣν αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐπήνεγκον εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐντὸς τῶν τελευταίων δύο ἢ τριῶν ἑκατονταετηρίδων. Αὐταὶ ἀφήρσαν ἀνωθεν τῶν κεφαλῶν ἡμῶν τὸν νομιζόμενον ἀραρότα οὐράνιον θόλον τοῦ στερεώματος, καὶ μᾶς ἐλευθέρωσαν ἐπίσης διανοητικῶς. Πνεύματα καὶ φάσματα ἐξέλιπον ἐνώπιον τῆς ἐπιστήμης, διαλυθέντα ὡς ἡ δμίχλη ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου.

Ἐθραυσε τὴν ἰσχὺν τῶν ἀρχαίων ψευδῶν μύθων. Ἐσβησε τὰς πυρὰς ἐν αἷς ἐσυνήθουν νὰ καίωνται αἱ γόησαι καὶ οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἐπρομήθευσεν ὀξυτόμον ὄπλον εἰς τοὺς ἱστορικοὺς ἐξελεγκτάς. Τὸ ὑπὸ τοῦ Φρανκλίνου ὀργανοποιὸν ζῶον ἐπονομασθέν, ὁ ἄνθρωπος, τῶρα ὀδοιπορῶν ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ, γράφει διὰ τῆς ἀστραπῆς, καὶ ζωγραφίζει διὰ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος. Ἡ μετατροπὴ εἰς ἐργασίαν τοῦ ἡλιακοῦ φωτός ἐναποτεταμειευμένου πρὸ αἰώνων εἰς γαϊάνθρακας πολλαπλασιάζει ἑκατομμυριάκις τὴν δυνάμιν του. Τὰ ἐπτὰ θαύματα τῆς ἀρχαιότητος, οὔτε τὰ κολοσσαῖα ἔργα τῶν Ῥωμαίων δὲν δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ κατορθώματα τῆς παρούσης γενεᾶς. Ἡ περιφέρεια τοῦ ἡμετέρου πλανήτου κινδυνεύει νὰ ἦται ὑπὲρ τὸ θεῖον στενόχωρος διὰ τὴν ἀνθρώπινον εὐφυΐαν. Μόλις τὰ ὕψη καὶ τὰ βάθη του δύνανται νὰ φυλάξωσι κανὲν μυστικὸν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ νοῦς αὐτοῦ βοηθούμενος ὑπὸ τῆς μαγεικῆς κλειδὸς τοῦ ὑπολογισμοῦ εἰσδύει ὅπου δὴποτε σωματικῶς αὐτὸς δὲν ἰσχύει νὰ προσεγγίσῃ. Διευθύνει τὸ σκάφος του ἐν τῷ μέσῳ σκοτεινοτάτων νυκτῶν, ἐπὶ τῶν πλέον θυελλωδῶν θαλασσῶν, διὰ τοῦ συντομωτέρου δρόμου, εἰς προωρισμένας ὥρας, φθάνων ἀκριβῶς ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἀποφεύγων ἐπιτηδείως τὴν γραμμὴν τῆς διαβάσεως τῆς καταστρεπτικῆς λαίλαπος. Ἡ Γεωλογία κατορθώνει πᾶν ὅ,τι ἡ μαντικὴ ράβδος ὑπετίθετο ἄλλοτε ὅτι ἐπέτύγχανε, παρέχουσα ἄφθονον ὕδωρ, ἄλας, γαϊάνθρακας καὶ πετρέλαιον. Ὁ κατάλογος τῶν μετάλλων ὅλον ἐν αὐξάνει, καὶ μόλον τοῦτο ἡ χημεία δὲν ἀνεκάλυψε τὸν φιλοσοφικὸν λίθον. Ἡμέραν τινὰ ἴσως εὐρεθῇ καὶ οὗτος. Ἐν τοσοῦτῳ αὕτη διαγωνίζεται μετὰ τῆς Ὀργανικῆς Φύσεως πρὸς παραγωγὴν προϊόντων χρησίμων ἐνταυτῷ καὶ εὐαρέστων. Ἀπὸ τῆς βορβορώδους καὶ δυσώδους ὑποσταθμῆς τοῦ ἀνθρακικοῦ ἀερίου, τοῦ φωταυγοῦντος τὰς πόλεις τὴν σήμερον, ἡ χημεία ἐξάγει χρωματιστικὰς ὕλας ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἡ λαμπρότης τοῦ τροπικοῦ πτίλου καταπᾶ ὠχρά. Κατασκευάζει ἀρώματα ἀνευ τοῦ ἡλίου καὶ ἀνευ ἀνθῶνων. Διὰ τῆς χημείας Gay-Lussae ἐφεῦρε τὸν τρόπον τοῦ

διατηρεῖν τὰ τρόφιμα, ὥστε οἱ πένητες οὐχ ἦττον, ἢ οἱ πλοῦσοι, οἰανδήποτε ὦραν τοῦ ἔτους, γεύονται νωποὺς καρποὺς πάντων τῶν κλιμάτων τῆς ὑψηλίου. Ὁ φαρμακεὺς τῶρα βλέπει μετὰ φρίκης πάντα τὰ τεχνάματα, ὅπως μὴ φωραθῇ, ἀποκαλυπτόμενα ὑπὸ τοῦ χημικοῦ. Οἱ θανατηφόροι διαγγελεῖς εὐφλογία πανώλης, καὶ στομακάκκη, δὲν ἐπιφέρουν πανολεθρίαν ὡς ἄλλοτε. Ὁ ἐπίδεσμος τοῦ Λίστερ ἀποσοβεῖ ἀπὸ τῶν τραυμάτων τὰ δαίτριά καὶ δηλητηριώδη σπέρματα σηπεδόνας, τὰ ἀνακαλυφθέντα διὰ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος. Τὸ χλωράλιον ἐξαπλῶνει τὰς πτέρυγας τοῦ ὑπνοδότου Μορφέως ἐπὶ τῶν βασανιζομένων ψυχῶν, καὶ τὸ χλωροφόρμιον οὐδετερόνει ἤδη τῶν ἀρχαίων κατάραν κατὰ τῆς τικτούσης γυναικός. Ὅθεν ἐπληρώθη ἤδη τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου ἐκείνου τῆς ἐπιστήμης Βάκωνα: ὅτι «ἡ μάθησις ἐστὶν ἰσχύς.»

Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΒΡΗΣ.

ΜΙΘΙΣΤΟΡΙΑ ΒΚ ΤΩΝ ΤΟΥ
BIBLIOPHILE JACOB

Μετὰφρασις ἐλευθέρᾳ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

ΥΠΟ Ε. Α.

(Σωέλεια. ἴδε πρῶτη ἀριθ.)

ΚΕΦ. ΙΘ.

Ὁ κ. Φερὼν βαρέως φέρων τὴν συκοφαντίαν, ἧς θύμα ἐγένετο ὁ Λουδοβίκος καὶ ἀναλογιζόμενος τὰς θλίψεις τοῦ ἀτυχοῦς πατρὸς ὧν αὐτὸς ἦτο παραίτιος, ἐσκέφθη νὰ ἐγκαταλίπῃ διὰ παντός τὴν Ἀβρην, χωρὶς οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς του νὰ στρέψῃ πρὸς τὴν οἰκίαν του ἔνθα ὑπῆρχεν ἡ γυνή, ἥτις τοσοῦτῳ ἀτίμως ἐπρόδωκεν αὐτόν. Ἀπεράσισε νὰ φύγῃ ὁμέσως φοβούμενος μὴ συγχωρήσῃ τὴν σύζυγόν του ἔνεκα τοῦ σφοδροῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτός του. Ἀπελπίς ἐσκέπτετο νὰ ἐπανεύρῃ τὴν εὐτυχίαν μακρὰν τῆς πατρίδος του. Ἐν τούτοις ἡ συνείδησις τὸν ἔτυπτε φοβερῶς διὰ τὸ κακούργημα ὅπερ διέπραξε κατὰ τοῦ Λουδοβίκου καὶ ἐσκέπτετο νὰ ὁμολογήσῃ τὰ πάντα καὶ ζητήτῃ συγγνώμην, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσε ἡ ἰδέα τῆς ἀναχωρήσεως καὶ ἔσπευσε νὰ μεταβῇ εἰς τὸν λιμένα καὶ ἰδῆ παῖα τὰ ἀναχωροῦντα πλοῖα. Πολλὰ πλοῖα ἐμποδισθέντα ἐκ τῆς τρικυμίας τῆς προτερίας ἠτοιμάζοντο πρὸς ἀπόπλουν. Ὁ κ. Φερὼν παρετήρει τὰς ἐπὶ τῶν πλοίων κυμαινομένας διαφόρων ἔθνῶν σημαίας

καὶ τῷ ἐφάνη προτιμητέα ἡ ἀμερικανικὴ, ἀπεράσισεν ὅθεν νὰ ἐπιβιβασθῇ αὐθημερόν καὶ ἀναχωρήσῃ διὰ Νέαν Ὑόρκην. Μετέβη ἀπ' εὐθείας παρὰ τῷ συμβολαιογράφῳ, ἐνεχείρησεν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κόμητος, τῷ εἶπεν ὅτι τὰ ἐμπορικά του συμφέροντα ἀπ' ἐνὸς καὶ ἡ ἀπόδρασις τοῦ συνεταίρου του ἀπ' ἑτέρου ἠνάγκαζον αὐτόν ν' ἀφήσῃ τὴν Ἀβρην ἐπὶ τινὰ χρόνον καὶ ἐνεργήσῃ τὰ δεόντα πρὸς διάλυσιν τοῦ καταστήματός του.

Ὁ συμβολαιογράφος κ. Βενδρὲς γνωρίζων τὸ ναυάγιον τῶν δύο πλοίων ὡς καὶ τὴν φυγὴν τοῦ δολίου Χακκίνου, δὲν ἐζήτησεν ἐκτενεστέρας ἐξηγήσεις. Συνετάχθη τὸ πληρεξούσιον δι' οὗ ὁ κ. Φερὼν ἀνέθετο τῷ συμβολαιογράφῳ τὴν πληρωμὴν τῆς ἐκ 150,000 φρ. συναλλαγματικῆς καὶ τὴν διευθέτησιν ἄλλων τινῶν χρεῶν, μεθ' ὧ ἀσπασθεὶς τὸν συμβολαιογράφον, ἔσπευτε ταχέως πρὸς τὸν λιμένα ἔνθα ἐπρόκειτο νὰ ἐπιβιβασθῇ ἐπὶ τοῦ εἰς Ἀμερικὴν ἀπικλέοντος πλοίου.

ΚΕΦ. Κ

Τὰ ὕδατα ὑψοῦντο, τὰ δὲ πλοῖα ἀνέσυρον τὰς ἀγκύρας πρὸς ἀπόπλουν. Ἐνῷ ὁ Φερὼν ἐξήταζε τὰ πλοῖα καὶ ἰδίως ἀμερικανικὸν σκάφος, τοῦ ὁποίου τὸ κατάπτωμα ἔγεμε ἐπιβιβατῶν, παρετήρησε λίμβον δδηγουμένην ὑπὸ κωπηλατῶν σπευδόντων νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐν αὐτῇ τὸν Ἰωάννην Καρπούνην. Εἰς τὴν θέαν ταύτην συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἀνεύρῃ τὰ ὑπὸ τοῦ Χακκίνου σφαιτερισθέντα χρήματα καὶ ὑπέπευσε ὅτι ὁ κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν πολλῶν συνένοχος τοῦ συνεταίρου συνελήφθη ὑπὸ τῆς λιμεναρχικῆς ἀρχῆς ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ἤγετο αἰχμάλωτος εἰς Ἀβρην.

Ἐν τούτοις ὁ γηραιὸς Καρπούνης τὸ μετὰξινον ἔχων ὑπὸ μάλης ἀλεξιβρόχιόν του, συνωμίλει ἡσυχῶς μετὰ τῶν ναυτῶν, καὶ τοῖς ἐδιηγείτο τὰ κατὰ τὴν θαλασσίαν ἐκδρομὴν του, ἔφερεν ἐπὶ τῶν γανάτων του σιδηροῦν κιβώτιον. προξενήσαν βαθεῖαν συγκίνησιν τῷ ἐμπόρῳ ἀναγνωρίζαντι τὸ εἰς τὸν συνεταῖρόν του ἀνῆκον ἐκεῖνο κιβώτιον.

Ὁ κ. Φερὼν δὲν ἀμφέβαλλε πλέον περὶ τῆς συννομῆς τοῦ Καρπούνη συλληθέντος κατὰ τὴν ἀπόδρασίν του, ἀναγνωρίζει παρ' αὐτῷ τὸν ναύτην Πέτρον τὸν Πλατῦν, ὅστις ἐφαίνετο παραφυλάττων τὸν Καρπούνην.

Ἐτρέξεν ὅθεν πρὸς τὴν ἀποβάθραν, καὶ κεκυρμένος ὑπὸ τοῦ πλήθους συρρέοντος εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἤκουσεν ὅτι τὸ Λεβονσίρ ὑπέβρε βλάβην σπουδαίαν ἐκ τῆς θυέλλης τῆς προτερίας καὶ ὅτι εἰσέπλευσεν ἐν τῷ λιμένι. Κατόπιν ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦ ἀναπερόμενον καὶ τὸ τοῦ Χακκίνου. Ὅτε δὲ ὁ Καρπούνης

φιλοσοφίας καὶ εἰς τὰς μωρίας ἐξώκειλον τῶν γνωστικῶν» Ἐνῶ ἄλλοι ἀσπαζόμενοι τὰ ἀριστοτελικὰ δόγματα ἀπέκλινον εἰς ἄγονον σχολαστικότητα. Ἡ δὲ σχολαστικότης αὕτη κατίσχυσεν ἐπὶ αἰώνας, καὶ θέλει μένει νοθετικὸν παράδειγμα πάντοτε, καταδεικνύον πόσον, ἢ ἀβοήθητος ἀνθρωπίνη διάνοια διεξευγμένη ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, καὶ ἄνευ ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως, δύναται νὰ ἀποπλανηθῇ.

Ε΄.

Ἄλλ' ὅτε ἐπὶ τέλους ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐγκατέλιπε τὴν πολυκύμαντον θάλασσαν τῶν θεωριῶν καὶ τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, καὶ προέβη ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τῆς ἐπακτικῆς μεθόδου, τοῦτέστι ἔβαλεν εἰς χρῆσιν τὸν κοινὸν νοῦν πρὸς λύσιν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων, ταχέως διεδέχθησαν ἀλλήλας γεωγραφικαί, ἀστρονομικαί, φυσικαί, καὶ χημικαὶ ἀνακαλύψεις, ὧν τὰ εὐεργετήματα καρπούμεθα ἡμεῖς οἱ ἐπιγενόμενοι. Ἡ ἐξέτασις τῆς νέας ταύτης φάσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας εἶναι πλήρης παραμυθίας καὶ ἐνθαρρύνσεως, ὅσον ἢ μελέτη τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ νοῦς εἰς τὰ πλάσματα τῆς ἰδίας αὐτοῦ φαντασίας ἐν τῷ Μεσαιῶνι ἦτο λυπηρὰ καὶ ταπεινωτικὴ, τῷ ὄντι οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ἀνερευνῶν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὀλόκληρον, ὅτι ἐξαιρουμένου τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ταχέως παρελθόντος, ὡς πᾶν ὠραῖον συνήθως παρέρχεται, θέαμα μεγαγοπρεπέστερον ἐκείνου, ὅπερ ἄρχεται ἀναπτυσσόμενον καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν κρατυνόμενον δὲν δύναται πουθενὰ νὰ ἰδῇ.

Ἡ ἱστορία τῆς ἐπιστήμης διαφέρει πολὺ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἱστοριῶν, αἵτινες διηγοῦνται περὶ γενέσεως καὶ πτώσεως δυναστειῶν καὶ Κρατῶν, περὶ συνθηκῶν καὶ διαφιλονεικούμενων διαδοχῶν, πολέμων καὶ κατακτήσεων, μαχῶν καὶ πολιορκιῶν, ἐπαναστάσεων καὶ κομματικῶν ἐρίδων, ἐρημώσεων πόλεων καὶ ἐξολοθρευσμῶν λαῶν, φόνων καὶ θανατικῶν ποινῶν, αὐλικῶν συνομοσιῶν καὶ κληρικῶν σκευωριῶν, ἅτινα εἰς τὸν κοινὸν τοῦτον ἀγῶνα πάντων κατὰ πάν

των, δὲν καταδεικνύουσι, εἰμὴ φιλοδοξίαν, φιλαργυρίαν, καὶ ἠδυπάθειαν, τυραννίαν, προδοσίαν καὶ ἐκδίκησιν, ἀπάτην δυσειδαιμονίαν, καὶ ὑποκρισίαν. Σπανίως καὶ ἐκ διαλειμμάτων μόνον ἢ ζοφερὰ αὕτη εἰκὼν διαυγάζεται διὰ τῆς φαιδρᾶς θεᾶς γνησίας ἡγεμονικῆς μεγαλοφυχίας, ἢ δι' εἰρήνης καὶ εὐημερίας παρὰ τοῖς λαοῖς, συχνότερον διὰ τῶν συγκινητικῶν πράξεων ἡρωϊσμοῦ, ὅστις ἀτυχῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σπεύδεται εἰς μάτην, ἀλλὰ ποῦ τέλος πάντων ἄγει ἡ ὁδὸς αὕτη, ἥς ἡ τροχιά διέρχεται διὰ ρειθρῶν δακρύων, καὶ θαλάσσης αἱμάτων; διακρίνομεν ἐν τῇ πολιτικῇ ἱστορίᾳ σταθερὰν τινα πρόοδον γενεμένην διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐν αὐτῇ παρισταμένων πράξεων, ἢ προσώπων; μήπως οἱ βασιλεῖς γίνονται φρονιμώτεροι ἢ οἱ λαοὶ σωφρονέστεροι; Τούναντίον τὸ ὑπὸ τῆς ἱστορίας διδασκόμενον μάθημα δὲν εἶναι, ὅτι ἡ ἱστορία δὲν χρησιμεύει ὡς μάθημα; Προῦχώρησεν ἢ ἀνθρωπότης σταθερῶς καὶ συνεπῶς ἀπὸ θῆματος εἰς βῆμα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τὴν ἠθικὴν, τὰς τέχνας, δύναμιν, εὐημερίαν καὶ ἐπιστήμην; Δὲν παρουσιάζει μᾶλλον ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος ἱστορία τὸν μόχθον τοῦ Σισύφου, καὶ αὕτη ἢ ἰδέα διαφόρων περιόδων πολιτισμοῦ δὲν ὑπονοεῖ τὴν πτώσιν ἀλλεπαλλήλων πολιτισμῶν; Ἀτυχῶς γινώσκουμεν κάλλιστα ὅτι τοιαύτη ἱστορία ἦτον ἢ μόνη γνωστὴ ἀνέκαθεν εἰς τὸν ἀνθρώπον καὶ διὰ τὰ πλήθη θέλει ἐξακολουθεῖ αὕτη καὶ μόνη εἰς τὸ μέλλον. Τὸ μέγα παίγιον τῆς τύχης παιζόμενον διὰ πράγματα, ὧν ἡ ἀξία ἐστὶ πασίγνωστος, καθὼς καὶ αἱ ἐρίδες, ἃς προκαλεῖ, τὸ δρᾶμα τοῦτο, οὔτινος αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος εἶναι ποιητῆς καὶ ἠθοποιὸς ταῦτοχρόνως, ὠφέλησεν ἀκαταμαχῆτως τὸν φιλάνθρωπον σπουδαστὴν, καὶ γέμει διδακτικῶν μαθημάτων, καίτοι ὀλιγωρούμενον συνήθως.

Ἄντι τοιούτων ἀθυριῶν ἡμεῖς ἃς μελετήσωμεν ἐπὶ ὀλίγας στιγμὰς τὸν ἄπειρον χῶρον τοῦ οὐρανοῦ, ἐσπαρμένον μὲ νεφελότητος εἰς χαστικήν κατάστασιν μὲ συμπλέγματα ἀέρον καὶ ἡλιακὰ συστήματα, ἃς φαντασθῶμεν, ἐν δυσδιάγνωστον σημεῖον ἐν ταύτῃ τῇ ἀπειρίᾳ τὸν ἡμέτερον ἥλιον σπεύδοντα πρὸς ἀγνώστους

χώρας τοῦ οὐρανοῦ, περιστοιχούμενον ὑπὸ τῶν πλανητῶν, ὧν ἕκαστος περιφέρεται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του τροχίαν, τὸν γίγαντα πλανήτην Δία μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ, καὶ τὸν Κρόνον μετὰ τῶν δακτυλίων του, ἃς ἀναλογισθῶμεν καὶ τὴν ἡμετέραν γῆν, σημεῖον δυσδιάκριτον ἐν τῷ ἡλιακῷ συστήματι, διατρέχουσαν διὰ τοῦ παγκοσμίου χώρου μὲ ταχύτητα διάττοντος ἀστέρος, καὶ στρεφομένην περὶ τὸν ἄξωνά της ἀπὸ πρωίας μέχρις ἐσπέρας, συμπεριφέρουσαν ἐν τῇ ταχείᾳ αὐτῆς ῥώμῃ, οὔρεά τε σκιδόντα, θάλασσαν τε ἠχίεσαν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, ἃς καταβῶμεν διὰ τῆς φαντασίας, ἐν τοῖς περιφλεγέσι αὐτῆς ἐγκάτοις, καὶ μελετήσωμεν τὴν περιγραφὴν τῆς ἱστορίας της, τίνι τρόπῳ μετὰ ἀναριθμήτους αἰώνας, ἢ πλημμυροῦσα ρευστὴ λάβα ἐφύγη ἀρκούντως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της, ὥστε ἐπέτρεψε τὴν ὑπαρξίν ζωῆς. Πῶς τὰ ὀργανικὰ ὄντα διεδέξαντο ἀλλεπάλληλα, ἕως ὅτου ἐπὶ τέλους ἤρξατο ἡ ἱστορία τοῦ ἡμέτερου γένους ἐν τῇ σκιά τῶν μύθων, τὰ νῦν δὲ φωτιζόμενα διὰ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς προϊστορικῆς ἐρεῦνης.

Ἄς ὀνομάσωμεν αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ θεωρεῖν τὰ ἐπὶ γῆς φαινόμενα, ἀντιστρόφως πρὸς τὴν ἀνθρωπόκεντρον θεωρίαν, ἀρχιμήδειον ἄποψιν, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοποθετούμεθα μακρὰν τῆς γῆνης σφαίρας, καθὼς ὁ Ἄρχιμήδης ἐζήτηε σταθμὸν τινα ἀφεστῶτα ἀπὸ τῆς γῆς, ὅπως κινήσῃ αὐτήν. Πόσον ἐντελῆ καὶ ἀσήμαντα φαίνονται τὰ γῆινα, οὕτω πως θεωρούμενα! Πόσον μηδαμινὰ καταντοῦν τῶρα τὰ συμβάντα ἐκεῖνα, ἅτινα συνηθοῦμεν νὰ νομίζωμεν τόσον ἐπίσημα, ὥστε τὰ τιτλοφοροῦμεν μὲ τὸ βαρῦφθογγον ὄνομα Παγκοσμίου Ἱστορίας, ἐνῶ πραγματικῶς τὸ ἡμισυ αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων, καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς παραφροσύνης πεπολιτισμένων τινῶν ἐθνῶν. Πόσον μωροὶ καὶ μάταιοι τῶρα φαίνονται οἱ πόλεμοι, δι' ἐν τμήμα γῆς, ἢ δι' αἰμοσταγεῖς δάφνας! Ἐνώπιον τῆς μεγαλοκρεπούς θεᾶς τοῦ Σύμπαντος, δὲν εἶναι ἄρα γε ἐλπίς νὰ παροτρύνωμεν τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς συνδιαλλαγὴν καὶ φιλίωσιν, ἐρίζον ἀεῖποτε περὶ οἰκτρῶν ἀθυριῶν;

Πόσον γελοία καταντᾶ, ἂν δὲν ἦτο τραγικὴ, ἢ σκηνὴ τῆς ἐξομώσεως τοῦ Γαλιλαίου ὅτι ἡ γῆ κινεῖται, ὅταν σκεπτόμεθα, ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ δικασταὶ του ἐφέροντο συνάμα ἐπὶ τῶν νῶτων τῆς γῆνης σφαίρας μὲ ταχύτητα πυροβλήματος! Ἄλλὰ πόσον μᾶλλον εἰδεχθῆς φαίνεται ἡ σφαγὴ τοῦ ἀγίου Βαρθολομαίου, καὶ τὰ δλοκαυτώματα ἐκεῖνα—*autos de fe*—ὧν ἡ ἀπόνοια φθάνει εἰς τὸ ἐπακρον, ἐν τῷ διαπυρὸς θανάτῳ τοῦ Γιορδάνου καὶ Σερβέτου!

Ἐν τῇ καλουμένῃ παγκοσμίᾳ ἱστορίᾳ ὁ μόνος τρόπος ὅπως ἐξηγήσωμεν τὰς παρεκτροπὰς τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἦτον ἢ ὑπόθεσις ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς γῆνης σφαίρας πάτχουν πολλὰς ἀπὸ ἐπιδημικὴν τινα διανοητικὴν νόσον, καὶ καθὼς εἰς τὰ νοσήματα τοῦ νοῦς τῶν ἀτόμων, ἐπίσης καὶ εἰς τὰς παρεκτροπὰς τῶν ἐθνῶν εἶναι δύσκολον νὰ διαγνώσῃ τις μεταξὺ παραφροσύνης καὶ μοχθηρίας. Ἄλλ' οἱ εὐάριθμοι, οἵτινες παρατηροῦσι τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις ὡς ἀπὸ ἀποτόμου τινος διανοητικῆς σκοπιᾶς, κατὰ τὸν Ἄρχιμήδειον τρόπον, δὲν σφάλλουν διίσχυριζόμενοι ὅτι ἀληθῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἱστορία εἶναι ἐκεῖνη ἣτις ἀνὰ μέσον πασῶν τῶν περιπετειῶν τῆς τύχης, τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἀποπλανήσεών του ἐξιχνιάζει, τὴν βαθμιαίαν ἀνέγερσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἡμικτηνώδους καταστάσεως, τὴν πρόοδόν του εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, τὴν αὔξουσαν δεσποτείαν του ἐπὶ τῆς φύσεως, τὴν καθημερινὴν προαγωγὴν τῆς εὐημερίας του τὴν ἀπαλλαγὴν του ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς δυσειδαιμονίας, καὶ τὴν σταθερὰν προσπέλασιν εἰς τὸν προορισμὸν του. Ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῷ πολέμῳ ὧν αἱ ἀσύμφοροι καὶ μόνότονοι ταλαντεύσεις ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς πολιτικῆς ἱστορίας, ὁ ἀνθρώπος ἔσχε προκατόχους καὶ παρὰ τοῖς ἀσπονδύλοις ζώοις, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀνθρώπινον γένος παρουσιάζει ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ. (1) Hegel ἀποκαλεῖ τὸν ἵππον καὶ τὸν σίδηρον ἀπόλυτα ὄργανα, τῆς ἐγκαθιδρύσεως πεπολιτισμένης δυνάμεως. Ὁρθότερον δὲ κρίνοντες ἡμεῖς ἀποραινόμεθα ὅτι ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη εἶναι τὸ ἀπόλυτον ὄργανον τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ κατὰ συνέπειαν ὅτι ἡ ἱστορία τῆς φυσικῆς ἐπι-

καιρόν θά τελειώσω τὰ τῶν πρακτικῶν ἄτινα δὲν μᾶς εἶνε ὄλως ἀδιάφορα, ὅπως εἴμεθα ἐν τάξει.

— Μὴ ἀνησύχει περὶ τῶν πληρωμῶν. Χαρπούνη, ἐσκέφθην περὶ αὐτῶν καὶ πᾶσαι ἐξετελέσθησαν ἴσως ἤδη, ἐναγκαλισθῆτέ με μόνον καὶ ἀποχαιρέτησόν με.

— Νὰ σᾶς ἀποχαιρέτισω; κύριε Φερῶν; Ποῦ πηγαίνετε λοιπόν; Δὲν θὰ σᾶς εὕρω λοιπόν εἰς τὸ ἰδιαίτερον γραφεῖόν σας, ὅτε θὰ σᾶς φέρω τὸ πρακτικόν;

— Ὅχι! Χαρπούνη ἀναχωρῶ! ἀπήντησεν ὁ ἔμπορος τείνων πρὸς τὸν Ὡλεανὸν τὴν χειρὰ του.

— Πῶς ἀναχωρεῖτε, κύριε Φερῶν, ἐν ἡμέρᾳ πληρωμῶν; εἶπεν ὁ Χαρπούνης εἰς τὸν ὁποῖον ἡ αἰφνυδία αὐτῆ ἀναχώρησις ἐφάνη ἀμφίβολος μετ' ἐκείνην τοῦ Χακκίνου.

— Ἀναχωρῶ τὴν στιγμὴν ταύτην φίλε μου διὰ τοῦ πρώτου ἀποπλέοντος πλοίου. Θέλεις νὰ ἔλθῃς μετ' ἐμοῦ;

— Βεβαίως κύριε Φερῶν θὰ σᾶς ἀκολουθήσω καὶ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου, εἶπεν οὗτος, οὔτινος ἡ δυσπιστία ἠῤῥῆσεν ἐτι πλέον ἐπὶ τῇ προτάσει ταύτῃ, ἀλλά....

— Δὲν ἐννοεῖς τὸ αἷτιον τῆς φαινομένης ὡς φυγῆς ἀναχωρήσεώς μου ταύτης; Μάθε λοιπόν ὅτι ἡ τιμὴ μου ὑπέστη τοιαύτην προσβολὴν ὥστε μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνω ἐνταῦθα.

— Ἡ τιμὴ σας, παρετήρησεν ὁ Χαρπούνης, ἀνήσυχος γενόμενος ἐκ τῆς ἐμπιστευτικῆς ταύτης ἐξηγήσεως, ἀλλὰ δὲν ὑπεπεθύητε ὡς συνένοχος τοῦ Χακκίνου; ἀλλὰ θὰ πληρώσητε ὅλα....

— Δὲν πρόκειται περὶ τῆς ἐμπορικῆς ταύτης ὑπολήψεώς μου, ἀλλὰ περὶ ἄλλης τινος θανασίμως προσβληθείσης, εἶναι ἄλλη τιμὴ μᾶλλον ἀνεξάρτητος τῆς θελήσεώς μου: ἡ σύζυγός μου!

— Ἐ! κύριε! εἶπεν ὁ Χαρπούνης ἐννοήσας ἐκ τίνος πληγῆς ὑπέφερον ἡ καρδιά τοῦ κ. Φερῶν. Πᾶς ἔμπορος δέον νὰ ἔχη γνώμονα τῆς τιμῆς του τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών του, διότι αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτοῦ. Τὰ ἐπίλοιπα ἀπορῶσι τὰς γυναῖκας μας....

— Ἀποφάσισον λοιπόν, Χαρπούνη, συγκατατίθῃς νὰ μ' ἀκολουθήσῃς εἰς Ἀμερικὴν, ἐνθα σκοπεύω νὰ συστήσω νέον ἐμπορικὸν κατάστημα πρὸς διασκέδασίν μου, θὰ γίνῃς συνέταιρός μου.

Συνέταιρός σας κύριε; εἶπεν ὁ Χαρπούνης, θυμβωθείς ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ προτάσει καὶ ὑποπευθεὶς ὀπισθοβουλίαν τινα. Μοὶ προτείνετε ὅτι δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ, μὴ ἔχων ἕτερον κεφάλαιον ἢ τὸ ἐκ πεντακοσίων φράγκων εἰσίσιον εἰσόδημά μου.

— Ἐχέτε ἐννενηκόσια χιλιάδας φράγκων ἐν τῷ

κιβωτίῳ τούτῳ, ἐπανελάβεν ὁ Φερῶν, θέτων αὐτὰ εἰς τὰς χεῖρας του! Τὰ ἐπίλοιπα, τὰ ἀνήκοντά μοι, θὰ μείνωσιν ὑπὸ τὴν σκέπην σου μέχρις ὅτου ἐξελέγξῃς σὺ αὐτὸς τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Ἀβρῆ ἐμπορικῆς ἐπωνυμίας μου, ἐπειδὴ δὲν ἐννοῶ ν' ἀρήσω οὐδ' ἕνα ὄβολον χρέους ἐν Γαλλίᾳ.

— Ἄλλ' εἶνε ἀδύνατον! κύριε Φερῶν! εἶπεν ὁ ἀποθηκάριος, ἀδυνατῶν νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν γενναϊότητα τοῦ κυρίου του, ἐγὼ, συνέταιρός σας, μοὶ δωρίζετε 90000 φρ.! ὁποῖον ὠραῖον ὄνειρον!

— Ἐ! λοιπόν ἀπερᾶσισες; Θέλεις νὰ ἔλθῃς μετ' ἐμοῦ ἢ μᾶλλον προτιμᾶς νὰ ζήτῃς ἐνταῦθα ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν 90000 φράγκων σου;

— Προτιμῶ νὰ σᾶς ἀκολουθήσω, κύριε Φερῶν. Ἐπανελάμβανεν ὁ Χαρπούνης ἀσπαζόμενος τὰς χεῖρας ἐκείνου μετὰ συγκινητικῆς εὐγνωμοσύνης, ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ φέρω τὰ τέκνα... τὴν σύζυγόν μου...

ΚΕΦ ΚΑ.

Φιλαδέλφεια 18 Ἰουνίου 1889.

Κύριε κόμη δὲ Δανδουά.

«Κύριε! Ὅσα ἐλησμονήσατε ἀναμφιβόλως καὶ τὸ ὀνομά μου αὐτὸ ἀφ' ὅτου πρὸ δύο ἐτῶν σᾶς εἶδον ἀδιὰ τελευταίαν φοράν. Ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοὶ οὐδ' ἐπὶ αμῖαν στιγμὴν ἐλησμονήσατε τὸ ὑμέτερον, μετὰ μικροῦ α μὲν μίσους ἀλλὰ καὶ μετὰ βαθείας πικρίας.»

«Προσέτριψα ὑμῖν τὴν σκληροτέραν ὕβριν ἢ ἠδύνατό τις νὰ προστρέψῃ εἰς ἐντιμὸν ἄνδρα, προσέβαλον τὴν ἀκεραιότητά σας, σᾶς ἐβίασα νὰ ὁμολογήσητε κλοπὴν ἢ δὲν διεπράξατε... Ἐὰν ἐπρόκειτο μόνον περὶ ἐκδικήσεως θὰ μὲ περιφρονεῖτε καὶ δὲν θὰ μοὶ ἐσυγχωρεῖτε, ἀλλὰ τρομερὰ ἀνάγκη μὲ ἠνάγκαζε νὰ σᾶς θυσιάσω πρὸς σωτηρίαν μου.

«Ὅσα μὲ συγχωρήσατε καὶ δὲν θὰ μὲ περιφρονήσατε ἀναπολοῦντες τὴν ἀποτρόπαιον θέσιν εἰς ἣν μὲ ἐβυθίσατε κύριε! ἄπαν τὸ αἶμα ὑμῶν δὲν θὰ μοὶ ἀπέδιδε τὴν περιῤῥισθείσαν συζυγικὴν μου τιμὴν, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶχον ἢ ἀνάγκην χρημάτων πρὸς διατήρησιν τῆς ἐμπορικῆς μου τιμῆς. Δὲν ἦτιστα ὅθεν παρ' ἡμῖν ἢ χρήματα, καθ' ἣν στιγμὴν ἤμην κύριος τῆς ζωῆς σας!..»

«Παρακαλῶ ὑμᾶς, νὰ λησμονήσητε τὰ τότε συμβάντα καὶ τὰ ἐπεισόδια αὐτῶν. Ὁ θάνατος τοῦ πατρός σας, ὃν ἀποδίδω εἰς τὸ λίαν δυστυχεῖς διάβημά μου, μοὶ ἀπέδειξεν τὸ μέγα λάθος μου καὶ ὁ θάνατος αὐτὸς ἐπιβαρύνει τὴν συνείδησίν μου, ὡς ἐὰν διεπράξα δολοφονίαν.

«Ὅτε θ' ἀναγινώσκητε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον. Πρὸ δύο ἐτῶν τέχομαι, πρὸ

ΚΕΦ. ΚΒ

Παρίσιος 29 ἀπριλίου 1838

Πρὸς τὸν Κύριον. . .

«Ὁ κύριος κόμης, Λουδοβίκος δὲ Δανδουά λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀναγγεῖλλῃ τοὺς γάμους του μετὰ τῆς κυρίας Ἐλοῖζης—Τιρίας—Φανῆς δὲ Χανάλ γήρας τοῦ ἐμπόρου κ. Φερῶν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

Ἐρανίσματα.

Τὰ ὄστρεα τοῦ κόμητος.—Τὸ ἐξῆς διήγημα, ὅπερ εἶναι καὶ ἀληθές, ἀποσπᾶμεν ἐκ τίνος ἀγγλικοῦ περιοδικοῦ.

Ὁ κόμης Σχερεμετιέφης πλούσιος ἄμα καὶ εὐγενής, καταγόμενος ἐκ μιᾶς τῶν ἀρχαιοτάτων οἰκογενειῶν τῆς Ρωσσίας, ἐξουσίαζεν ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἀρρένων δούλων, ἐκτὸς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Ἐκ τούτων πολλοὶ εἶχον ἀποκατασταθῆ ὡς ἔμποροι καὶ τραπέζιται καὶ ἀποκτήσει πλοῦτον οὐχ ἤττον ὅμως, ἦσαν δούλοι τοῦτου ἕνεκα οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἀπεκλείοντο ἀπὸ συζεύξεως μετὰ καλῶν οἰκογενειῶν, ἂν καὶ αὐταὶ κατὰ μόνον τὴν καταγωγὴν διέφερον αὐτῶν· διότι κατὰ τὸν ρωσσικὸν νόμον, ἡ γυνὴ ποτεπεὶ νὰ λαμβάνῃ τὴν κοινωνικὴν θέσιν τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Μεταξὺ τῶν δούλων τοῦ κόμητος ἦτο καὶ τις, ὅστις ἀποκατασταθεὶς πρὸ πολλοῦ ἐν Ρήγγᾳ ὡς τραπέζιτης, εἶχεν ἀποκτήσει μέγαν πλοῦτον, ἦτο δὲ τότε ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ γνωστοτάτων τραπεζῶν τῆς Εὐρώπης. Οὗτος εἶχεν ἀπωλέσει πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ νὰ ἀποκτήσῃ ποτὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, μετέβαινεν ὅμως τακτικῶς κατ' ἔτος εἰς Πετρούπολιν, ἵνα ζητήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων του παρὰ τοῦ κόμητος, ὅστις τῶν μὲν θυγατέρων τὴν ἀπελευθέρωσιν προθύμως ἐχορήγησε, τὴν τῶν υἱῶν ὅμως ἤρνετο νὰ δώσῃ, διότι ὅρος τῆς κληρονομίας του ἦτο νὰ μὴ ἐλευθέρωσῃ οὐδένα ἀρρένα του δούλον. ἂν καὶ ὁ τραπέζιτης τῷ προσέφερε λύτρα ἐν ἑκατομ. ρουβλίων.

Ἡμέραν τινὰ τῆς ἀνοίξεως, ὅτε ὁ κόλπος τῆς Φιλαδελφείας ἦτο ἔτι παγωμένος καὶ ἀπέκλειε πᾶσαν διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὁ τραπέζιτης ἐκίνησε διὰ τὴν Πετρούπολιν, ἵνα προσφέρῃ εἰς τὸν κόμητα ὀλόκληρον αὐτοῦ τὴν περιουσίαν ἀντὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ υἱοῦ, ὅστις ἐπέθυμει νὰ νυμφευθῇ νεάνιδά τινα ἐκ πλουσίας καὶ καλῆς οἰκογενείας. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσει ἐκ Ρήγγας, ὁ τραπέζιτης ἠγόρασεν ἕνα κάδον ὄστρεων, γνωρίζων ὅτι ὁ κόμης ἠγάπα αὐτὰ ὑπερβολικῶς καὶ ὑποθέτων, ὅτι

«ΦΕΡΩΝ.»

ένεκα τῆς ἀποκοπῆς τῆς διὰ θαλάσσης μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ συγκοινωνίας, δὲν θὰ εὐρίσκοντο τοιαῦτα εἰς τὴν Πετρούπολιν. Ἀφικόμενος δ' εἰς Πετρούπολιν, μετέβη εὐθὺς εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ κόμητος, ὅπου πάντοτε κατέλυε, καὶ εὗρε τὸν κόμητα προγευματίζοντα ἐν τῷ μέσῳ τῶν φίλων του, οὗτος δὲ ἰδὼν τὸν τραπεζίτην ἀνεφώνησεν ἱλαρῶς :

— « Ἦλθες πάλιν μετὰ τὴν αὐτὴν πεπαλαιωμένην ἱστορίαν; Πόσον ἐβαρύνθη νὰ ἀκούω αὐτήν! Ἀλλὰ πραγματικῶς δὲν γνωρίζεις πόσην καλὴν εὐκαιρίαν ἔχασες, ὅπως ἀπολαύσης τὴν ἐλευθερίαν σου.»

— « Μήπως εὐρίσκεισθε εἰς χρηματικὴν τινα στενοχωρίαν; ἠρώτησεν ἀναστενάζων βαθέως ὁ τραπεζίτης, ἀλλὰ μετὰ σπινθηρὰ ἐλπίδος εἰς τὸ στήθος του.»

— « Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς περὶ χρημάτων! Ἡ ψυχὴ μου βδελύττεται αὐτά.» — ἀπεκρίθη ὁ κόμης, — « ἀλλ' ἐάν μοι εἶχες φέρῃ ὀλίγα ὄστρεϊδια διὰ νὰ δυνθῶ νὰ προγευματίσω μετὰ ὄρεξιν... »

— « Τί θὰ ἐκάνετε, ἐάν σὰς ἔφερον αὐτά; » ἠρώτησεν ἀνυπομόνως οὗτος.

— « Τί θὰ ἔκανον; Θὰ σοὶ ἐδίδον τὴν ἐλευθερίαν σου, » ἀπεκρίθη ὁ κόμης μειδιῶν, διότι ἦτο βέβαιος, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν οὔτε ἐν ὄστρεϊδιον εἰς τὴν Πετρούπολιν.

— « Ἀληθῶς θὰ μοι ἐδίδετε αὐτήν, καὶ χωρὶς νὰ ἀπολέσω τίποτε ἐκ τῆς περιουσίας μου; »

— « Ναι, ἀληθῶς ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρῳ μόνον τοῦ νὰ φέρῃς τὰ ὄστρεϊδια σήμερον, τώρα, καὶ ὄχι νὰ παραγγεῖλῃς αὐτὰ ἀπὸ τὴν Ρῆγαν.»

— « Λόγον τιμῆς; » ἠρώτησεν ὁ τραπεζίτης, σχεδὸν ἐξω φρενῶν ἐκ χαρᾶς.

— « Λόγον τιμῆς, — ἀλλὰ σπεῦσον καὶ φέρε αὐτά.»

— « Σὰς ἔχω μάρτυρας, κύριοι! ἀνέκραξεν ὁ τραπεζίτης, σπεύδων νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς αἰθούσης, ἀφίπων τοὺς συνδαιτυμόνας ἀστεϊνομένους περὶ τῆς ἀποτυχίας του, ἣν ἐθεώρουν βεβηλίαν. Αἰφνης ὅμως ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ ὁ τραπεζίτης εἰσέρχεται κυλίων ἔμπροσθέν του κάδον, τὸν ὁποῖον θέσας πλησίον τοῦ κόμητος, ἤνοιξε καὶ ἔδειξε πλήρη μεγίστων καὶ ὠραιωτάτων ὄστρεϊδιῶν. Ὁ κόμης καὶ οἱ φίλοι του ἔμειναν ἐκθαμβοί, ἀλλ' ὁ τραπεζίτης εἶπε — « Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλετε τηρήσει τὸν λόγον σας; ἀλλὰ φοβούμενος μήπως ἐγὼ ἀποθάνω ἐκ χαρᾶς πρὶν λάβω τὸ ἔγγραφον τῆς χειραφετήσεως, θέλω σὰς παρακαλέσει νὰ μοὶ δώτετε γραπτὴν ἀπόδειξιν τὴν ὥραν ταύτην.»

Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θηλακίου του τεμάχιον κιμωλίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ σκεπάσματος τοῦ κάδου τὰ ἐξῆς :

« Ὁ ὑποφαινόμενος ἀντὶ ὠρισμένης τινὸς ἀμοιβῆς, διὰ τοῦ παρόντος δηλώ, ὅτι ὁ δούλος μου M N. καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ, κάτοικοι Ρῆγας, εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς καὶ διὰ παντὸς ἐλεύθεροι. Ὑπεγράφη ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐξῆς μαρτύρων. »

Ὁ κόμης καὶ οἱ φίλοι του, ἄνδρες τιμῆς ὄντες, ὑπέγραψαν τὸ ἔγγραφον, ὃ δὲ τραπεζίτης μετὰ ταῦτα εἶπε — « καὶ ἐγὼ τώρα, διὰ τελευταίαν φορὰν δούλος, θέλω ἀνοίξει τὰ ὄστρεϊδια δι' ὑμᾶς. » Τοῦτο ὅμως ὁ κόμης δὲν ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ συγκαθήσῃ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν τράπεζαν, ὅπου πάντες προσεφερον τὰ συγχαρητήριά των εἰς τὸν νῦν ἐλεύθερον πολίτην

Τὸ σκέπασμα τοῦ κάδου, τὸ φέρον τὸ πρωτότυπον ἔγγραφον τῆς ἀπελευθερώσεως, περιβλήθη μετὰ ὠραίαν χρυσῆν κορνίζαν καὶ ἐκρεμάσθη ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς αἰθούσης τοῦ τραπεζίτου μετὰ τῶν λαμπρῶν εἰκόνων, αἵτινες ἐστόλιζον αὐτὸν, ἐκεῖ δὲ ὁ γράψας ταῦτα εἰδὼν αὐτὸ καὶ ἤκουσεν ἐκ τῶν χειλέων τινὸς τῆς οἰκογενείας τὰ περιστατικὰ ταῦτα, περὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων τῆς δουλείας, αἵτινες ἤδη ἀνεπιστρεπτί παρεῆλθον. (« Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς. »)

ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Α΄ ΤΟΜΟΥ.

- Ἐπὶ τοῦ Νεῖλου. Ὀδοιπορικαὶ ἀναμνήσεις.
- Ἡ συγγενὴς καὶ ἡ διασταυρώσεως γένεσις.
- Γενικὸν βλέμμα ἐπὶ τῶν μέσων τῆς μακροβιότητος.
- Περὶ ἀστερισμῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν.
- Περὶ ὑγρασίας τοῦ ἀέρος.
- Βιογραφία Ἀντωνίου Φ. Παππαδάκη.
- Περὶ τοῦ Ἑκτορος καὶ τῆς Ἀνδρομάχης τοῦ Ὀμήρου.
- Αἱ ἐκ τῆς φύσεως τέρφεις.
- Περὶ ἀρωμάτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις λαοῖς.
- Περὶ βιβλιοθηκῶν.
- Περὶ Ὀδυσσεύς καὶ ἰδίως περὶ τῆς Πηνελόπης τοῦ Ὀμήρου.
- Περὶ τριχίνων καὶ τριχινιάσεως.
- Κοράνιον (βιβλιοκρασία).
- Περὶ καλοῦ.
- Περὶ Γαιάνθρακος.
- Ὁ ἔμπορος τῆς Ἀβύδου.
- Περὶ δημοσιωπαθητικῆς.
- Ὁ Διάσημος θαλασσοπόρος Βάσκος Δὰ Γάμας.
- Περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος.
- Στοιχειώδη τινὰ περὶ ἰσότητος.
- Βαθμοὶ τοῦ πολιτισμοῦ σχετικῶς πρὸς τὴν ἐπιστήμην.
- Ἀπροβήγματα.
- Ποιήσεις.
- Βιβλιογραφίαι.
- Ἐρανίσματα, διάφορα, στατιστικαί, ἀστεία προβλήματα καὶ αἰνίγματα.

ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΙΣ

Τῆς ἐκδόσιν τοῦ « Σερραπείου » ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1880, ὑπὸ τὸν τίτλον νέον « ΣΕΡΑΠΒΙΟΝ » ἀναλαμβάνει ἀποκλειστικῶς ὁ κ. Γ. Κ. Κωνσταντινίδης, τοῦ ὁμωνύμου Ἑλλ. Συλλόγου οὐδόλως ἐνεχομένου εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὸ περιδικόν.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ « Σερραπείου » καθήκον ἑυγνωμοσύνης ἐπιτελοῦσα ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τῆς τοῖς ἀξιοτίμοις κ. Συνδρομηταῖς διὰ τὴν εὐγενῆ καὶ πρόθυμον αὐτῶν ὑποστήριξιν, ἧς ἔτυχε κατὰ τὸ πρῶτον τῆς ἐκδόσεως τοῦ « Σερραπείου » ἔτος· καὶ ἧς οὐδόλως ἀμφιβάλλει, ὅτι θέλει τύχει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Πρὸς τοῦτοις ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς τοῖς ἀξιοτίμοις κ.κ. Α. Αἰμπρίτη, Α. Σταμέλη, Δ. Βενετοκλῆ καὶ Π. Φριτζάνη, μέλεσι τῆς ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ Ἐπιτροπῆς ὡς καὶ τοῖς κ.κ. Στεφάνῳ Καρτούλῃ ἱατρῷ, Γ. Βιτάλῃ καὶ Ε. Γλυμενοπούλῳ δικηγόροις, κ.κ. Α. Παππαδάκῃ καὶ Σ. Φωκᾷ διδασκάλοις· ὡσαύτως τῇ ἐν Ἀθήναις ἀξιοτίμῳ δεσποινίδι Ἑλένῃ Δ. Ζέγγελῃ, τῷ ἐν Σμύρῃνῃ λογίῳ κ. Ἐμ. Γιαννακοπούλῳ καὶ τῷ ἐν Κων)πόλει κ. Δ. Σταματιάδῃ ἱατρῷ, ἐπὶ τῇ εὐγενῇ αὐτῶν συμπράξει εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ « Σερραπείου ».

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α΄ ΤΟΜΟΥ.